…ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

…БУРЯАД ҮНЭН

№ 139 (12043)
1969 оной июниин 17,
вторник

Сэн 2 мүнгэн

…эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

ГАЗАРАА ҮДЭР ҺҮНИГҮЙ УҺАЛХА

Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ республикымнай колхоз, совхозууд ороохо таряанай, бусад ургамалнуудай, үбһэ ногооной баян ургаса абаха гэһэн социалис уялгатай. Колхозникууд, совхозуудай хүдэлмэришэд хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ, абаһан уялгаяа бэелүүлхэ гэжэ бүгэдөөрөө оролдожо байна.

Хабарай тарилга хаһа саг соогоо, һайн шанартайгаар хэгдэжэ дүүрэхэ дүтэлөө. Һүүлэй мэдээгээр республикымнай ажахынуудта түсэбһөө гадуур 15.600 гаран гектар шэниисэ, 7800 гектар обёос, 150 гаран гектар корнеплодууд таригданхай. Тарилгын урда тээ таряалан уһалха хүдэлмэридэ горитой анхарал хандуулагдаһан байна.

Республика дотор соносхогдоһон хоёр һарын туршада сабшалан, бэлшээри һайжаруулха талаар горитой хүдэлмэри хэгдээ. Нилээд ехэ газар уһалагдаһан, үтэгжүүлэгдэһэн байха юм. Мүнөө үедэ сабшалан хоёрдохёо уһалагдана.

Үнгэрһэн хабарай туршада хура бороогүй байһан дээрэһээ олохон ажахынууд таряалан, сабшалангаа уһалха гэжэ горитой оролдоно. Баргажанай совхоз тарилгын урда тээ 2800 гаран гектар таряалан ундалуулжа шадаа. Газар уһалха хүдэлмэридэ 70 гаран хүн, нилээд олон трактор, машинанууд табигдаһан байха юм. Мүн энэ хүдэлмэри Дэрээнэй совхоздо урагшатайгаар ябуулагдана. Аймагай ажахынууд газар уһалха хүдэлмэридэ бүлүүр станцинуудые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ шадаһан байна. Бүхыдөө эндэ 32 бүлүүр станци хүдэлгэгдэжэ, 3 мянга гаран гектар сабшалан, таряалан ундалуулагдаһан байна.

Таряалан, сабшалан уһалха хүдэлмэри Загарайн аймагай Онохойн совхоздо, Мухар-Шэбрэй аймагай Суулгын совхоздо, Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо болон бусад зарим ажахынуудта һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Суулгын совхозой хүдэлмэришэд Сулхара голые хаагаад, бүхы уһыень сабшалан, бэлшээри дээрэ гарганхай. Тэрэшэлэн Хориин аймагай Дээдэ-Тайлсын совхозой механизаторнууд, мелиораторнууд Үдэ голой һалаануудые хаажа, сабшалангаа ундалуулжа байнхай.

Зүгөөр газар уһалха хэды шухала болоод байбашье, тэрээндэ горитой анхарал табихагүй, элдэб эсын шалтаг урдаа барижа, тэрэниие гэдэргэ татадаг хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд үшөөл дайралдаһаар. Хориин аймагай Үдын совхоздо уһалжа боломоор таряалан, сабшалан ехэ. Теэд энэнь гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй. Газар уһалалгада хүнүүдые, техникэ хүсэд хүрэхөөр табяагүй дээрэһээ уһалууриин һубаг, ханаабууд, бүлүүр станцинууд дүүрэн хүсөөрөө ашаглагданагүй. Жэшээнь, эндэхи Шүбэгын системэһээ нилээд ехэ кукурузын, тэжээлэй ургамалнуудай тарилгые ундалуулжа боломоор. Харин совхозой хүтэлбэрилэгшэд бороо орохые хүлеэшоод лэ, энэ хүдэлмэри эмхидхэнгүй байһаар.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхоздо уһалууриин системэнүүд, бүлүүр станцинууд, уһа сасадаг машинанууд бии. Колхоздо ажал хэжэ шадаха хүнүүдшье олон. Теэд бодото дээрээ эндэ бүхы арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Түгнын уһалууриин шэнэ системэдэ 3 уһа сасадаг машина хүдэлгэгдэнэ. Эндэнь хүнүүдэй дутамаг дээрэһээ уһаниинь жэгдэ һайнаар шэнгэнэгүй, газарай хүрьһэ муудуулна, доболиг талань хуурай тооной үлэшэнэ. Эдэ машинануудта ажалладаг хүнүүдыншье резинэ сабхигүй, хүрзэгүй байха юм.

Олонхи ажахынуудта таряалан, сабшалан һүниндөө орой уһалагданагүй, бүлүүр станцинуудай олохониинь хүдэлгэгдэнэгүй. Республика дотор бии байгаа 175 бүлүүр станцинуудай миил 99-ниинь үдэртөө хүдэлгэгдөө нэрэтэй болоно. Жэшээнь, Загарайн аймагай ажахынуудта бии байгаа 35 уһа сасадаг машинануудай оройдоо 19-ниинь хүдэлгэгдэнэ, 11 бүлүүр станцинуудай миил 4-ниинь хэрэглэгдэнэ. Иимэрхүү байдал Зэдын аймагай ажахынуудта үзэгдэнэ.

Мүн зарим ажахынуудта уһалууриин нормо хүн бүхэндэ үлүүсэ ехээр үгтэнэ, газар уһалагшадай ажалай түлөөһэ гуримшуулагдаагүй, хүнүүдые горитой урмашуулхаар зохёогдоогүй байһаар. Илангаяа һүниин халаанда хүдэлэгшэдтэ анхарал байхагүй.

Эдэ бүхы дутагдалнуудһаа боложо нилээд ехэ таряалан, сабшалан, бэлшээри уһалагдангүй үлэшэнэ, шанар муутайгаар ундалуулагдана. Мүнөө үедэ, хура бороогүй хуурай сагта иимэ байдалые тэсэхээр бэшэ.

Газар уһалха гээшэ мүнөө эгээн шухала, дайшалхы хэрэг мүн. Тиимэһээ аймагуудай, партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, тэндэхи партийна организацинууд, сомоной болон сельскэ Соведүүд таряалан, сабшалан, бэлшээри уһалха хэрэгтэ гол анхаралаа табижа, энэ хүдэлмэриие шадабаритайгаар эмхидхэхэ уялгатай. Газар уһалха талаар манай республикын ажахынууд айхабтар ехэ арга боломжонуудтай. Колхоз, совхоз бүхэндэ гол горход, мүрэн голнууд олон урдана. Хэды ехэ уһан миин урдажа ошоноб! Тиин ажахы бүхэн хүсэ ехэтэ техникэтэй, шадабаритай мэргэжэлтэдээр хангагданхай. Энэ ушарта бүхы гол горходые хаажа, боожо, уһыень таряалан, сабшалан, бэлшээри дээрэ гаргаха зорилго табигдана.

Мүн республика доторнай хэдэн зуун бүлүүр станцинууд уһа сасадаг машинанууд бии. Эдэниие бүхыдэнь хоёр халаанда хүдэлгэхэ, газар уһалха хүдэлмэридэ ябагшадые газар уһалха гуримтай, түрүү дүй дүршэлтэй һайса танилсуулха хэрэгтэй. Зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд бүлүүр станци, уһа сасадаг машина тодхохо уһан байхагүй гэһэн шалтаг барина. Энээниие зүб гэхын аргагүй. Жэшээнь, Борьёогой совхоздо 2 бүлүүр станци энэ шалтагаанаар хүдэлгэгдэнэгүй. Теэд тус совхозой газар дээгүүр Зэдэ гол урдажа гарана ха юм. Энэ гол дээрэ хэдышье станци тодхобол үлүүдэхэгүй ха юм.

Гадна колхоз, совхозууд элэктрын хүсөөр уһа бүлэдэг үрэмдэмэл худагуудтай. Эдэниие саг үргэлжэ хүдэлгэжэ, нилээд ехэ бэлшээри ундалуулжа болохо. Тиимэһээ огторгойһоо хайра хүлеэгээд һууха бэшэ, харин ган гасууртай тэмсэхэ, али бүхы аргаар шадаал һаа ехэ газар уһалха гэжэ оролдохо гээшэ мүнөөдэрэй нангин хэрэг мүн.

…МУНИС БА ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ ПАРТИНУУДАЙ УЛАСХООРОНДЫН ЗҮБЛӨӨН ДЭЭРЭ

…14-дэ, Москвада, коммунис ба хүдэлмэ… партинуудай уласхоорондын зүблөөн …хүдэлмэриие үргэлжэлүүлбэ.

…диин Коммунис партиин ЦК-гай политбю… …үүн нүхэр В. Песси гэгшэ түрүүлэгшэтэй… …һон үглөөнэй заседани дээрэ тус зүблөөн …ин коммунистнуудта хандаһан бэшэг ба…аа.

…э зүйлдэ оруулагдаһан асуудалнуудые зүб…элгын болоходо заседани дээрэ Никарагуагай социалис партиин делегацие толгойлогшо нүхэр Р. Сантос, Сириин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Х. Багдаш, Реюньониин Коммунис партиин Генеральна секретарь нүхэр П. Вержес, Иранай арадай партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр Р. Радманеш, Доминиканай Коммунис партиин делегацие толгойлогшо нүхэр М. Санчес гэгшэд үгэ хэлэһэн байгаа.

Үдэшын заседани дээрэ Бразилиин Коммунис партиин Генеральна секретарь нүхэр Л. К. Престес түрүүлэгшээр һууба. Тус заседани дээрэ нюуса эрхэ байдалда хүдэлдэг аха дүү партинуудай нэгэнэйнь делегацие толгойлогшо, мүн Гондурасай Коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр М. Моралес, Гайанын арадай түрүү үзэлтэ партиин ударидагша нүхэр Ч. Джаган, Турциин Коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр Я. Демир гэгшэд үгэ хэлээ.

…АД ЗОМНАЙ ХАЛУУНААР ҺАЙШААНА

Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй хүдэлмэриин хойноһоо манай ороной ажалшад тон ехэ анхаралтайгаар ажаглан харанад

…Час бүтээдэг хоёрдохи …сарь-механик, коммунис …ник П. Г. Милехин иигэ…

…зүблөөнэй хүдэлмэридэ …жэ байгаа бата нэгэдэл …р баясанаб. Уласхооронд…нис ба хүдэлмэришэнэй …гэрүүлхын тулада, де…хүсэнүүдые нягтаруулан …тулада тус уулзалгын …ала удха шанартай бай…гүй. Москвада боложо …н бүхы дэлхэй дээрэ ам… байдал хангаха зам дэ…ата болохо ушартай.

Манай эхэ ороной ниис…дэлхэйн коммунис ба хү… партинуудай олонхиин түлөөлэгшэдэй суглараад байһан ушар хадаа, империализмда эсэргүүсэн, эбтэй амгалан байхын түлөө тэмсэжэ байдаг хүсэнүүдэй интернациональна һаналаа нэгэдэлгын улам дэбжэжэ байһаниис гэршэлэн харуулна гэжэ химическэ волокногой комбинадай парткомой секретарь В. А. Семин мэдүүлбэ.

ЛИПЕЦК. Липецкэ областиин «Красный колос» совхозой хүдэлмэришэд болон алба хаагшад коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн тухай материалнуудые хэблэһэн газетэнүүдэй ерэхыень хүлеэн ядажа байдаг гэжэ тус совхозой директор, Социалис Ажалай Герой П. М. Меланьин хэлээ.

Энэ түүхэтэ хуралдаан дээрэ харагдажа байһан асуудалнууд хадаа коммунистнууд ба партийна бэшэ хүнүүд, бидэнэр, бултанаймнай сэдьхэл хүдэлгэнэ.

Дэлхэй дээрэхи мүнөө сагай байдалда гүн шухала удхатай сэгнэлтэ үгэжэ, тэрээнһээ үндэһэлэн гараһан зорилгонуудые тодорхойлһон нүхэр Л. И. Брежневэй үгые манай коллектив илангаяа ехээр һонирхоод, халуунаар зүбшэн хэлсэнэ.

Ажалшан зоной ажаһуудал һайжаруулха тухай анхарал оролдолго хадаа манай партиин ажал ябуулгада хэзээ бүхэндэ тон шухала болгон табигдана гээд нүхэр Л. И. Брежнев тэмдэглэһэн байна ха юм. Энэ хэрэгтэ мүн манай совхозой хүдэлмэришэдшье өөһэдынгөө хубитые оруулжа байнхай. Тиихэдээ тэдэнэр мүнөө жэлдэ гол шухала продуктнуудай үйлэдбэрилгые нэгэ хахад дахин ехэ болгохо гэһэн уялга абаа һэн.

АЛМА-АТА. Гагаринай нэрэмжэтэ Алма-Атын хубсаһа оёдог фирмын цехүүд соо коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй материалнуудые халуунаар зүбшэн хэлсэнэ.

Аха дүү партинууд хадаа империалистнуудай добтолгодо эсэргүүсэхэ ажалшан зоной, бүхы түрүү үзэлтэнэй хүсыень нэгэдүүлжэ, тэдэнэй хэхэ тэмсэлые толгойлоод, эб найрамдалай, демократиин, национальна сүлөөрэлгын болон социализмын хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые улам ехээр оруулха байһандань сохом этигэнэбди гэжэ митинг дээрэ коммунис ажалай ударник, оёдолшон-мотористка А. В. Литвинова хэлэһэн байна.

ЛЬВОВ. «Москвада боложо байгаа зүблөөн империализмда эсэргүүсэн эб найрамдалай, демократи болон социализмын түлөө тэмсэлдэ шухала удхатай байха юм гээд лаб этигэжэ, найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлхэ зуураа, тэрээндэ хабаадагшадай үрэжэлтэ һайнаар хүдэлмэреэ ябуулхыень халуунаар хүсэнэбди. Пролетарска интернационализмын тугые улам дээрэ үргэе!» гэһэн телеграмма Яворовска районой, «Авангард» колхоздо болоһон суглаанда хабаадагшад эльгээһэн байха юм.

В. И. ЛЕНИНЭЙ ОЙДО — ГАБШАГАЙ АЖАЛ!

100

…ХОЁР ДАХИН ҮЛҮҮЛБЭ

…ленинскэ вахтада …цементнэ заводой кол…абаһан уялгаяа бодото …дүүргэжэ байнхай. Та…ай дүрбэдэхи жэлэй тү… бүхэндэ үлүүлэн дүүр… Цемент үйлэдбэрилхэ …үнгэрһэн таба һарын …103,4 процент хүргэг…эбһөө гадуур 7 мянга …но цемент арадай ажа…бааринуудта эльгээгдэ…а. Клинкер үйлэдбэ… түсэб 104,7 процент …ээ.

… коллектив үйлэдбэ… арга боломжо хаража … И. Ленинэй 100 жэ… хүндэлэлдэ социалис …һан юм. Энэ жэлэй … гадуур 3000 тонно це…дбэрилхэ гэжэ хараал…аад, таба һарын хута…абариһаа гадуур 7,7 …нно цемент үйлэдбэ…һан уялгаяа хоёр да…лэн дүүргээ. Арга бо… хараада абангүйгөөр, …р дүүргэгдэхэ уялга …э. Хайшан гээд түсэб …р үлүүлэн дүүргэгдээб …мент галдадаг пеэшэн … хубилгагдаа.

…алтэднай оронойнгоо … промышленностиин …водуудта ошожо, пеэшэн хүдэлгэхэ дүй дүршэлтэйнь танилсаһан байна. Тиигэжэ пеэшэн һэльбэн заһабарилагдаа, бүтээсэнь ехээр дээшэлээ. Продукци ехээр үйлэдбэрилхэ арга боломжын бии байһаниие энэ баримта гэршэлэн харуулна.

Жэлэй эхинһээ хойшо даабариһаа гадуур 35 мянган түхэригэй олзо доход абтаа.

Цемент үйлэдбэрилэгшэд табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ гэжэ хүсэ шадалаа элсүүлэн ажалланад. Хахад жэлэй түсэбые болзорһоонь табан хоногоор уридшалан дүүргэхэ гэжэ тэдэнэр хараалаа. Тэрэнээ бодото дээрэнь дүүргэхэ арга боломжо, хүсэ шадал бии гэхээр. Олон халаан, зарим цехүүд графигһаа уридшалан продукци үйлэдбэрилжэ байна. Нүхэр Елизовэй даадаг горно цехэй коллектив социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябанхай. Тэдэнэр даабаряа ходо үлүүлэн дүүргэжэ, хэрэгтэй зүйлөөр цементнэ цехые таһалгаряагүй һайнаар хангана. Мүн цемент үйлэдбэрилдэг цехэй коллектив (начальнигынь нүхэр Бахмутов) хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ байна.

Ю. ВОРДАШКИН,
Тимлюйн цементнэ заводой түсэблэлгын таһагай начальник.

ЖЭШЭЭ АБАМААР ҺААЛИШАН

Үбэл, зунгүй үнеэдые зоотехническэ ёһо гуримаар харууһалжа, тэжээлыень буйлуулжа, элдэб бодосуудтай холижо, амтаруулжа байгаад эдюулжэ, һү ехээр һаадаг бэрхэ һаалишан Дольжид Сыреновна Ендонова колхоз дотороо түрүүлжэ ябана. Тэрэ сүүдхэдээ үбэлдөөшье, зундаашье үнеэн бүриһөө 7—8 литр һү һаадаг. 1968 ондо түсэбэй ёһоор 15 үнеэнһээ 16 мянган литр һү һааха байһан аад, 18767 килограммда хүргөө һэн.

Байгша ондо аймагай ажахынууд мяха ехээр абадаг болохо зорилго урдаа табяад, һү һаали дээшэлүүлгэдэ балай анхархаяа болинхой. Энэ буруу. Түрүү һаалишан Дольжид Сыреновнаһаа үльгэр жэшээ абажа, һаалишан бүхэн иимэ амжалта түйлаг лэ.

В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойн урда тээхи мүрысөөндэ оролсожо нүхэр Ендонова үнеэн бүриһөө мүнөө жэл 1000 литрһээ бага бэшэ һү һааха зорилго табинхай. Мүнөө энэ һаалишан үнеэн бүриһөө тугал абанхай, үбэлдөө һү ехээр һаажа гаранхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ахын аймагай «Коммунизм» колхозой түрүү һаалишан, аймсоведэй депутат Д. С. ЕНДОНОВА.

Д. ДУГАРОВАЙ фототекст.

«КОСМОС-286» НИИДЭБЭ

1969 оной июниин 15-да, Советскэ Союз дотор «Космос-286» гэжэ хэмэл одон ниидхүүлэгдээ.

1962 оной мартын 16-да сосмостойоон программын ёһоор, замбуулинай дайдые шэнжэлэн үзэжэ үргэлжэлүүлхын тулада зорюулагдаһан научна аппаратура хэмэл одон дээрэ тодхогдонхой.

(ТАСС).

ҺАЛААЛ ҺАА, УРГАСА ГАРАХА

…абартаа хура бороогүй …иин хуудам тала сайжа … болонхой. Энэ үргэн … хойто углуунь болохо … эхин лэ хухэ ногоо…үлжэ захаланхай. Дун…0—40 метр зайтай һуба… шэбхэжүүлэгдэһэн энэ …рдан тараһан уһан на…эдэ гэрэлтэн харагдана.

…шалан, бэлшээри һайжа…лаар соносхогдоһон хо…иниин тэн хүрэтэр үр…эгдэхээр баталагданхай. …ай хүсөөр энэ хабартаа …энэйхиһээ ехэ юумэн 1169 тонно шэбхэ зөөг… гектар сабшаланда ми… үтэгжүүлгэ оруулагдаа. …р утатай ханааб, һубаг арилгагдаа. 25 гектар сабшалан модо, шулууһаа сэбэрлэгдээ. 100 гектарай хүрьһэн шүдэтэй катогуудаар һайжаруулагдаа. 600 гектар сабшалан уһалагдаа. Хэһэн юумэсэ тоолохо болоо һаа ехэ даа, — гэжэ отделениин луговодуудай бригадир Манидара Гылыков хөөрэнэ.

«Георгиевский» совхозой гурбадахи отделениин луговодуудай хэһэн ажал эндэхи зоной һанал сэдьхэл баясуулна. Нима Жамбалдоржиев Гончик Очиров хоёрой энэ үбэлдөө халяаһан тошон ганса сабшалан бэшэ, мүн бэлшээриин ногоондо үхэр мал садхааһаар үнинэй.

— Мүнөө жэл үбһэ ногоогоор сохом ядахагүйбди. Бүхы сабшалангайнгаа 60 процентыень нэгэ дахин уһалаабди. Үшөө нэгэ уһалха уһан бии. Бүхы сабшалангһаа дунда зэргээр 6 центнерһээ доошо бэшэ үбһэн хүряагдаха байха, — гэжэ отделениин эрхилэгшэ Галсандамба Гончиков омогорхолтойгоор хөөрэнэ.

Эндэ ганса талын сабшалан һайжаруулагданагүй. Мүн ойн захаархи нуга, жалгануудта луговодууд хүрэнхэй. Урдань ойроо хүртөөгүй байһан Амагалантын гурбан һудалай горхонууд ханааб болгогдожо заһагдаад, хаалта, һубагуудаар олон болонхой. Түргэн, Дарһан, Хасуурта гэжэ нэрэтэй эдэ һудалнууд болдог, бургааһанһаа сэбэрлэгдэнэ, үтэгжүүлэгдэнэ.

Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ажалшадай үүсхэлые амагалантынхид һайшаан дэмжэнхэй, сэлэнгынхид мэтэ, үбһэ тэжээл элбэгээр бэлдэдэг болоһоной ашаар, адууһа малайнгаа ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ гэжэ эндэхи ажалшад шиидэнхэй. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэг болгон, үбһэ тэжээл ехээр бэлдхээд, мяха болон мал ажалай бусад продуктнуудые элбэгжүүлхэ байха гэжэ амагалантынхидта найдагдана.

Э. ЦЫБИКОВ.
«Шэнэ Үдэ» газетын корр.

Хори.

О

БОЛЗОРЬОО УРИД

Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой хүдэлмэришэн, коммунис ажалай ударник, городой чемпион-слесарь Анатолий Васильевич Максимов Улаан-Үдын ажалшадай депутадуудай Советскэ райсоведэй депутат слесарь-хабсаргагша Георгий Прокопьевич Шодонов хоёр В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсоод, амжалтатайгаар хүдэлжэ байнхай. Эдэ хоёр нүхэднай һаяхан хахад жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. В. Максимов Г. П. Шодонов хоёр.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

…РАНДАА— …БША- …ЙШУУЛ

Баргажанай леспромхозой Лебяжинска пунктын модошод табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтаха гэжэ шиидээд, социалис мүрысөөндэ оролсон эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байна.

Эдэнэр байгша оной табан һара соо 89 мянган кубометр модо бэлдэхэ даабаряа 96.600 кубометртэ хүргэбэ. Тиин түсэбһөө гадуур аяар 4 600 кубометр һайн шанартай модон отологдожо, доодо складта шэрэгдээ.

Энэл пунктын модо бэлдэдэг участогта бага комплексно долоон бригада хүдэлнэ. Халаан бүринигөө даабари дүүргэжэ, модо ехээр бэлдэхын тула бага комплексно бригаданууд, автомашинын жолоошод дундаа мүрысэн хүдэлнэ. Бригада бүхэн һара бүри 2000 кубометр модо бэлдэжэ, түсэбөө 20—25 процентээр үлүүлэн дүүргэжэ шадана.

Коммунист Владимир Белигэй даадаг бага комплексно бригадынхид табан һара соо 7450 кубометр модо бэлдэхэ даабаряа 10 мянган кубометртэ хүргэжэ ёһотой баатаршалга гаргаа. В. Белигэй бригадатай мүрысэдэг И. С. Додоновой бригадынхид мүн лэ даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнхэй. Үнэхөө, эндэ ажал хэрэгтээ дурлаһан габшагайшуул хүдэлнэ. Ленинэй орденто И. И. Скосырский эндэ хүдэлдэг. Тэрэ мүнөө модо отолоод таллуулан шэрэхэ шэнэ түхэлэй ВТМ-4 трактор туршажа байна. Тиигэжэ халаан соогоо 80—90 кубометр модо отолоод таллуулхадаа табан хүнэй хэхэ хүдэлмэри гансаараа бүтээнэ. Шэнэ тракторай арга боломжо тон ехэ. Нэгэ хэдыхэн лэ сагай үнгэрөөд байхада шэнэ түхэлэй трактор модо бэлдэлгын хүдэлмэридэ олоор хэрэглэгдэдэг болохо.

Мүнөө Баргажанай тужа соо ажалай эршэ улам шангадана. Ехэ модо бэлдэхэ, түсэб даабаряа дүүргэхэ гэһэн зорилго урдаа табиһан лебяжинска пунктын модошод оньһон техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглан, эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байна. Эндэхи жолоошод хоёр халаан соо модо шэрэнэ. Жолоошон бүхэн даабариһаа гадуур ехэ модо шэрэхэ гэжэ оролдоно.

Жолоошод Турта Егоров хоёр МАЗ—501 түхэлэй машинаар хоёр халаан соо ээлжээлэн модо шэрэдэг юм. Эдэнэр табан һара соо 6500 кибометр модо доодо складта шэрэхэ даабаряа 7600 кубометртэ хүргэжэ, түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулаа. Мүн лэ Шаликов, Гаськов гэгшэд түрүү жолоошодһоо дутангүй хүдэлжэ байнхай. «Бултадаа нэгэнэй түлөө, нэгэн бултанай түлөө» гэһэн уряа доро хүдэлһэн энэ пунктын модошод амжалта түйлахал ёһооро түйлана. Эдэнэр байгша оной даабариһаа гадуур 10 мянган кубометр модо отолхобди гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаһан юм. Теэд табан һарын дүнгүүдые хараад үзэхэдэ, Лебяжинска пунктын модошод урдаа табиһан зорилгоёо бодото дээрэнь бэелүүлхэ дүүрэн арга боломжотой гээд һанагдана.

Н. ГУРУЛЕВ,
Баргажанай леспромхозой технорук.

АЖАХЫН РЕФОРМЫН БОДОТО БЭЕЛЭЛ

ГҮРЭНДЭ, КОЛЛЕКТИВТЭШЬЕ АШАТАЙ ТУҺАТАЙ

Манай комбинат республикынгаа түрүү предприятинуудай тоодо оролсожо, түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гурим бэелүүлһэн байгаа. Шэнэ гуримаар хүдэлжэ эхилһэнһэймнай хойшо жэл хахад болобо. Түрүүшын үрэ дүн согсолхоор, зарим тэды тайлбари хэхээр. Ажал хэрэгэймнай hайн тала, хэһэн алдуу гэхэ мэтэ элирбэ.

Түрүүшын үрэ дүн хараада абажа, нэн түрүүн юун тухай согсолон хэлэхэ хэрэгтэйб гэхэдэ, манай коллектив ажахын реформын булюу hайн байhаниие бодото ажал хэрэгһээ ойлгожо абаа. Ниитын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо, предприяти бүхэнэй олзо доход дээшэлүүлхэ гэһэн гол эрилтэ ажахын реформо промышленна предприятинуудай урда табиһан байна. Манай коллектив энэ эрилтэдэ хэр харюусамаар ажалланаб, үйлэдбэринин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ талаар ямар тэмсэл ябуулааб гэһэн асуудалда харюусахын тула жэл хахадай үрэ дүн согсолжо үзэхөөр.

Предприяти бүхэн өөрын онсо илгаатай, эрхэ байдалтай. Тэдэнээ хараада абан, үйлэдбэринин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ арга зам бэдэрэн хэрэглэнэ. Гэхэтэй хамта бүхы коллективүүд гол фонднуудаа ашагтайгаар хэрэглэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанар hайжаруулха гэһэн нэгэ гол зорилготой.

Манай коллектив предприятиингаа эрхэ байдал хараада абажа, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ арга боломжонуудаа элирүүлээ. Тиихэдэ комбинадай хүсэ шадал үргэдхэнгүйгөөр экономическа талаараа hайн үрэ дүн туйлаха арга боломжын бии байhаниинь тодорхойлогдоhон юм. Гол фонднуудаа зүбөөр, ашагтайгаар хэрэглэhэнэй ашаар ехэ продукци үйлэдбэрилхэ, худалдаха, тиигэжэ үйлэдбэриингөө ашаг үрэ дээшэлүүлхэ гэжэ коллектив шиидэhэн байгаа.

Хараалhан энэ харгы замнай бодото дээрээ зүб байба. Экономическа талаараа hайн үрэ дүн туйлаха, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ гэһэн зорилгоёо коллективнай амжалтатайгаар шиидхэнэ. Продукци худалдаха үнгэрhэн жэлэй түсэб 103.4 процент дүүргэгдээ. 1967 онойхитой сасуулхада, продукци худалдалга 7 процентээр, гол фонднуудhаа продукци абалга 2.2 процентээр дээшэлhэн байна.

Ямар аргаар нимэ үрэ дүн туйлагдааб? Комбинадай цех, рудник бүхэнэй коллектив арга боломжоёо хэрэглэн ажаллаа. Холтосооной руднигай коллектив ходо жэгдэ hайнаар хүдэлнэ. Тэдэнэр руда малтан абаха даабаряа саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэдэг. Мүн малтан абадаг рудань металлай ехэ холисотой. Тус руднигай коллектив малтан абтаhан рудаhаань вольфрамай концентрат ехээр абажа шадаhан юм. Урзанда жэлэйхитэй сасуулхада, вольфрамай концентрат абалга 8 процентээр дээшэлээ. Энэ горитой показатель болоно. Тэрээндэ шанаржуулагшадай оруулhан туhа нэмэри ехэ юм. Тэдэнэр вольфрамай концентрат абалгые түсэбөөр хараалагдаhанда орходоо 2,5 процентээр дээшэлүүлээ.

Продукци абалгые дээшэлүүлхэ талаар бии байhан арга боломжо хэрэглэгдэhэн байна. Манай комбинат молибденэй болон вольфрамай концентрат илган абаха зуураа, сут гаралсадаг ондоо металлай руда абадаг болообди. Урдань мини haладаг шламhaa вольфрамай холисотой продукци абтажа эхилээ. Мүн манай үйлэдбэриhөө гарадаг сульфид наймаалагдадаг болоо. Эдэ бүгэдын ашаар бага гаргашатайгаар ехэ продукци үйлэдбэрилхэ зорилго шиидхэгдээ. Тиигэжэ гол продукци үйлэдбэрилхэ даабари дүүргэхэтэй хамта ондоо зүйлэй продукци абтажа наймаалагдаhан байна.

Продукци ехээр гаргадаг, худалдадаг предприяти олзо доходтой болодог гэжэ мэдээжэ. Ажахын шэнэ реформо нимэ эрилтэ манай урда табяа. Тиимэhээ гол фонднуудаа зүбөөр хэрэглэхэ, бага гаргашатайгаар ехэ продукци үйлэдбэрилхэ гэжэ бүхы коллективнай оролдоhон байна.

Хамтын оролдолго хэзээдэшье hайн үрэ дүн харуулдаг. Комбинаднай олзо доход оруулха үнгэрhэн жэлэйнгээ түсэб 104,2 процент дүүргэв. Түсэбhөө гадуур 226 мянган түхэригэй олзо доход абтаhан байна. Ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ бүхы дээрээ горитой дээшэлээ.

Холтосооной, Первомайска руднигуудай, шанаржуулгын фабрикын, энергоцехэй, дүүжэн харгын, транспортна цехэй, заhабариин-механическа заводой болон бусад коллективүүд олзо доход оруулха гэжэ ехэ тэмсэл гаргаhан байна.

Экономическа талаараа hайн үрэ дүн туйлаха, ехэ продукци худалдаха гэһэн зорилго амжалтатайгаар дүүргэхын тула хоорондоо холбоотой олон шухала асуудал, эрилтэ шиидхэхэ хэрэгтэй. Үйлэдбэриин бүхы гаргаша бага болгохо, ажалай гаргаша багадхаха, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха гэһэн эрилтэ бүхы коллективэй гол анхаралда абтаа. Тиигээгүй haa экономическа hайн үрэ дүн туйлажа шадахагүйбди гэжэ коллективнай мэдэрhэн юм.

Үнгэрhэн жэлэй туршада электроэнерги, материал алмаха, ажалай гаргаша бага болгохо гэһэн тэмсэл ябуулагдаад, үрэ дүнгөө харуулhан байна. Продукци худалдаха, олзо доход абаха хэрэгтэ цех, рудник бүхэнэй туhа нэмэрээ оруулжа байхын тула ажахын тоосоон үргэнөөр нэбтэрүүлэгдээ. Холтосооной руднигай үйлэдбэриин бүхы участогууд ажахын тоосоондо оруулагданхай. Участок бүхэн олзо доходтойгоор хүдэлхэ, ехэ продукци худалдаха гэжэ оролдодог болоо. Первомайска руднигта, шанаржуулгын фабрикада, ондоо цехүүд болон участогуудта электроэнерги, түлишэ, халуун уурал, уhа, материал алмаха талаар ехэ хиналта хэгдэнэ. Энээнэй ашаар үнгэрhэн жэлэй туршада 1400 мянган киловатт-час электроэнерги, 493 тонно түлишэ, 72 мянган түхэригэй материал, мүн ондоошье алмалта хэгдэhэн байна.

Түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гурим предприяти, коллективүүдтэ ажахын ехэ эрхэ олгоhон юм. Тэдэнэр үйлэдбэрээ зүбөөр эмхидхэхэ, үйлэдбэриингөө ашаг үрэ дээшэлүүлхэ зүб арга зам бэдэрэн хэрэглээ haa, ехэ продукци үйлэдбэрилэн худалдаха, олзо доход оруулха ушартай. Манай коллектив шэнэ гуримаар үгтэhэн ажахын эрхэ болон арга боломжоёо зүбөөр хэрэглэжэ байна.

Ехэ олзо доход оруулха бүреэ предприяти, коллективтэ аша туhатай. Оруулhан олзо доходой зэргээр предприяти өөрын экономическа урмашуулгын фонд байгуулха эрхэтэй болоно. Нимэ фонд байгуулхын тула үйлэдбэрээ зүбөөр эмхидхэхэ, хамаг техникээ ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхые оролдообди. Ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэдээ, hайн үрэ дүн туйлахын тула тэмсэл ябуулхадаа, материальна урмашуулга хэрэглэгдэжэ байгаа.

Рудник, цехүүдтэ материальна урмашуулга хэрэглэгдэхэ дүрим баталан абтаhан. Жэшээлхэдэ, Холтосооной руднигай хүдэлмэришэдтэ материал, электроэнерги алмаhанай, мүн ондоо hайн үрэ дүн туйлаhанай түлөө материальна урмашуулгын фондhoo 24 мянган түхэригэй шан барюулагдаhан байна. Первомайска руднигта 22 мянган, шанаржуулгын фабрикада 12 мянган түхэригэй шан үгтөө. Шан барюулгын ондоо дүрим заhабариин-механическа заводто тогтоогдоhон юм. Гологдоhогүй продукци бүтээhэнэй түлөө хүдэлмэришэд шан абадаг болоо.

hайн лэ үрэ дүн туйлаhан хүдэлмэришэд шан абаха эрхэтэй. Комбинат продукци худалдаха, гүрэндөө олзо доход оруулха түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ, экономическа урмашуулгын өөрын ехэ фондтой болочхой. Үйлэдбэрээ үргэдхэхэ фонд байгуулhанай ашаар шэнэ техникэ, түхеэрэлгэ абаха арга хангагдаа. Үнгэрhэн жэлэй хугасаада комбинадта олон шэнэ түхеэрэлгэ абтажа тодхогдоhон байна.

Социально-культурна хэмжээ ябуулга бэелүүлхэ, гэр байра бариха горитой фонд байгуулагдаа. Тэрэнээ хэрэглэжэ, физкультурно-ниитын хүдэлмэри hайжаруулха, комбинадай хүдэлмэришэдэй культурна эрилтэ хангаха талаар түрүүшын алхам хэгдээ. Энэ фондын зарим хубинь ниитын эдеэ хоол хямдаруулха хэрэгтэ зорюулагдаа. Хүдэлмэришэдэй амарха профилактори, мүн телеустановко 1969 оной туршада барихаар хараалагдаба.

Материальна урмашуулга хэрэглэһэнэй ашаар хүдэлмэришэдэй салин хүлhэн дээшэлжэ байhаар. Арбан гурбадахи салин гэжэ нэрлэгдэдэг шан жэлэй үрэ дүнгөөр хүдэлмэришэдтэ барюулагдаа. Энэнь дунда зэргээр 15—20 хүдэлмэриин үдэрэй салинтай адлирхуу байба.

Түсэблэлгын, экономическа урмашуулгын шэнэ гурим булюу hайн гэжэ дахин лаблан хэлэнэб. Шэнэ гуримда ороhон коллектив бүхэн арга боломжоёо хэрэглэн ажаллана. Экономическа талаараа hайн үрэ дүн туйлаха бүри коллективтэ, мүн гүрэндэшье ашатай туhатай.

Манай коллективэй жэл хахадай үрэ дүн юу харуулнаб гэхэдэ, комбинат арга боломжоёо үшөө дууhан элирүүлэн хэрэглээгүй. Гол фонднуудаа бүри ашагтайгаар хэрэглэн, продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ арга боломжо бии. Рудник, цех бүхэнэй арга боломжо, хүсэ шадал хараада абажа, бии байhан дутагдалаа усадхаха, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ зорилго коллективнай шиидхэжэ байна.

П. ДОБРОВЕНСКИЙ,
Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай главна экономист.

Репортаж

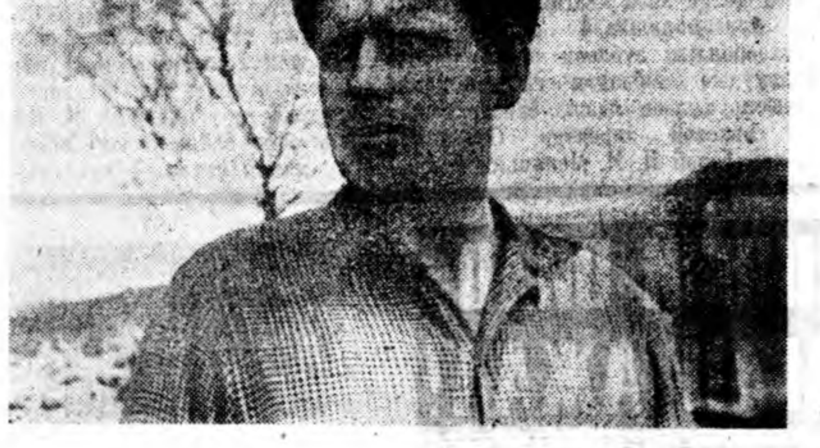
АНААГАЙ ЭРЬЕДЭ ХҮЛГӨӨТЭЙ

ОДООЛ ХАЛУУДАМА үдэр болохонь хаш. Дан үглөөнһөө наран даамайханаар шарана. Теэд иимэ үдэр хүлеэгдэhээр хэзээнэй гээшэб. Энэ тунгалаг нарата үдэрэй эхилhэнэй үгтамжа хэhэншэг Сагаан-Хүшуунай тээ дорохоно, Анаагай зүүн эрьедэ хүдэлжэ байгшад хүлгөөтэйхэн. Тракторнууд шишэ тиншээ hүндэлнэ. «Дружба» хюрөө забhаргүй пиршаганана, гэшүүhэнэй узуурнуудай бута сабшагдаhан зомгоолой сасархань харагдана.

— Зүүн-Хуурайн модо бэлэдхэлэй пунктын доодо складынь энэ гээшэл даа. Үнөөхи Петр Маркелович эндэл модоёо буулгаха байха, — гээд, манине газаршалhан КПСС-эй райкомой промышленностиин таhагые даагша Михаил Иванович Борисов ойлгуулна.

Үсэгэлдэр буулгаhан модонуудые хэм хэмжээгээрнь тайража, гэшүүhэнhээнь сэбэрлэжэ, бэлэн болбошыень Анаа руу түлхижэ, талмайгаа сэбэрлэжэ байhан эдэнэй сүлөөгүй үень байшоо. Модотой машинануудай ерэхэ саг ойртоо янзатай, зүүн урагшаа харангинууд.

Аяар Баруун-Хуурайн эхинэй хүбшын гүн дундаhaa (50—60 модоной газарhaa) ута зандань мантан томо МАЗ машинаар буулгагдаhан модые тайража, сэбэрлэжэ, ябталжа, модо уhаар урдахуулдаг контородо тушаадаг мастер Варвара Семеновна Коденевагай хүтэлбэрилдэг 6—6 хүнhөө бүридэhэн гурбан бригада эндэ хүдэлнэ. Тус тустаа ашаа буулгаха, өөдэ уруунь болгожо ябталха трактортай. Буулгагдаhан, гуримдань оруулагдаhан модоной тоо бүридхэл хэхэ, сорт сортоорнь шанарыень элирхэйлхэ табан десятник эхэнэрнүүд баhал сүлөө тухагүй.

«Николай Васильевич Филипповэй, Лука Лукич Елистратовай, Гаджи Мурадович Набиевай даадаг бригаданууд адли тэгшэ, габшагайгаар хүдэлжэ байна.

— Юу хэлэхэб даа, шангал хүдэлдэг зон даа. Апрель hарынгаа даабариие 200 процент дүүргээ hэн. Энэ май hарада 7800 кубометр модо тайража, сэбэрлэн ябталаад, сплавконтородо тушааха түсэбтэйбди. Мүнөө 7200 болоод байна. Өөдэтэй юумэн үлөөгүй даа. Үлүүлхэ байхабди, — гэжэ Варвара Семеновна нүхэдэйнгөө эршэ хүсэндэ гүйсэд этигэнхэй хөөрэжэ байгаа hэн.

Уданшьегүй Ара-Байсын баруун тужа сооhoo хүбэнэг сагаан тооhо hуунагтуулhан машина Анаагай харгыда орожо, Сагаан-Хушуун тээшэ дабшаба хаш. Дүтэлжэ ерэхэдэнь, «тэрэ бригада ошо» гэбэ хаш, мастер баруун тээшэнь заана.

— Энэшни Болдырев бэшэ хэбэртэй. Ябууд гараждаа хүрэжэ, путёвкоёо абаха, гэртээ ороод гараха гээ hэн. Бага зэргэ удааржашье болохо, — гэжэ Михаил Иванович манда хэлээд, тэрэ машинын хойноhoo дахаад ябашана. Энэ леспромхоздо наhaараа гэхээр хүдэлhэн хүн ха юм даа. Хүн бүхэн танил, хөөрэлдэхэ, hонирхохо юумэнинь барагдаха аал?

Урдаа «58-15 БУД», кабинынгаа үүдэн дээрэ «КЗ лесовоз» гэhэн тамгатай «МАЗ-509» машина тооhо мушхуулан, дүнгинэhөөр маанад тээшэ сэхэ хүрэжэ ерэбэ. Мантагар машинын жолоо бари гэмэ хүдэр томо бэетэй хүн hүрэжэ бууhаар бултантаймнай гараа барилсан мэндэшэлэлдэнэ. Энэл даа, Петр Маркелович Болдырев. Хорин леспромхозой эрхим шофёр. Түсэбтэ долоон жэлэй туршада туйлаhан габьяата ажалайнгаа түлөө 1966 ондо республикын бүлэг модо бэлэдхэлшэдтэй суг засаг түрын дээдэ хайра Ленинэй ордендо тэрэ хүртөө hэн.

Ленинэй ордентын дүрэ зураг буулгаха зорилготой ябаhан минии нүхэр суута хүнтэй дуугаралсуулха забhар үгэбэгүй. Яахаб теэд...

Ингээд лэ ой модые ута зандань обойтор ашаhан машинанууд удаа дараалан бу... эхилбэ. Доодо складай хү... мэришье бүри эршэдэбэ. ... болоhон модые ябталуу... забдагүй, тэрэ сагтань Ана... мухарюулан түлхижэ, ... замда мордохуулна. — А... саг болоо гээшэ хадаа. У... модо уhанда унагаахын ... хэдэн арбаад хүн бар ... «раз, два, взяли!» гэлд... гаад, нэгэ нэгээр мухар... байгша hэн. Харин ... Нэгэл хүн булад хүлэг ... үдэр соо бэлэн болоhон ... хэдэн часай туршада хэ... бүтээжэрхинэ ха юм. Те... хүсэн нимэл даа.

Гэнтэ «стиляга» гэжэ ... шэhэн автобус хаанаh... будкын хажууда бии бо... сагаан халаад үмдэhэн ... элдэб амhартатай юума... тэрээн сооhoo гаргажа ... «Обед ерээ! Эдеэлээд... hэн соносхол таража, ... тэрээн тээшэ яаралгүйхэ... хэлнэд. Энэ hамбаанда ... Коденева хүдэлмэришэд... да орошонхой, налгы ... хөөрэлдөө үүдхэжэ, хон... шүлэ халбагадажа hуу... анхарал татана.

Эхэнэр мастерай хүтэ... дэг Сагаан-Хушуунай ... складай коллективэй ү... риинь ажалай саг инга... гэржэшье байдаг. Агууе... Ленинэй түрэhөөр 100 ... ойн хүндэлэлэй ажалай ... жагсаhан хүдэлмэришэд... дэлмэринь үрэ дүн ... үгэдөө лаб хүрэхэ байhы... дотоор гэршэлнэ.

Модо буулгахаяа ... Манhаа боложо hаатах... байхагүй. Түргөөр лэ ... ты гэжэ энэ соморхон ... ажалша коллективэй гэш... хэн леспромхозой пунк... хүтэлбэрилэгшэдэй ерэ... сагта мэдүүлжэ байдаг.

Г. ЦЫРЕТОР...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. М... буулгагдаhан модые ... Ф. Елистратова дансалаа... хэжэ абаад, дары кубо... гаргажа, «зай, тайража... лэхэдэтнай болохо» гэд... хадаг. 2. Бригадир, м... хюрөөшэ Л. Е. Ели... 3. Мастер В. С. Коденев... гарhaa хоёрдохи) обедэй ... лалгын hүүлээр нүхэд... рэлдэжэ байна.

Ф. СОРОКИНОЙ ...

ХИМИИН ГИГАНТ

Бургастахи нефтехимиин комбинат хадаа Болгариин эгээн ехэ предприятинуудай нэгэн юм. Энээниие Советскэ Союзай мэргэжэлтэд барижа үгөө. Химиин энэ ехэ гигант арадай ажахыда тон шухала бензин, түлишэ үгэжэ байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совет-болгар бүлэг мэргэжэлтэд барилгын нэгэ талмай дээрэ.

ТАСС-ай фото.

НУУР ДҮҮРЭН НУГАҺАД

Наратай дулаахан үдэр хараа hаатнай, мүнөө манай эндэхи уhа нуурнууд соогуур, зүлгэ ногоотой эрьеэрнь тоо томшогүй олон дун сагаахан нугаhад исалжа ябахал.

Манай Кабанскын совхозойхид бүри мартын 20-hoo хойшо түрүүшын бүлэг 27 мянган нугаhанай дальбараа инкубаторта даруулжа гаргаа юм. Тэрэ гэhэнhээ хойшо арбан хоног бүхэндэ 25—30 мянган дэльбараа инкубаторhaa гарана. Мүнөө совхозой бүхы отделенинүүдтэ 700 мянга шахуу нугаhанай дальбараа уhа нуурнууд соогуур дэгжээгдэжэ байна.

Нугаhанай нарай дальбараануудые гараhaарнь түрүүшын арбаадхорёод хоногто тусгаар түлигдэдэг дулаахан байрада дэгжээгээд, томохон болоходонь газаа гаргажа, нуур талаян соогуур сэнгүүлдэг, эдеэлүүлдэгбди.

Хабар эртэ гараhан түрүүшынгээ дальбараануудые хоёр hара шахаад, тус тустань 2 килограммhaa бага бэшэ шэгнүүртэй болгожо, мяханай комбинадта тушаагаабди. Тиигэжэ даб дээрэ 75 мянган нугаhан тушаагдаа гэхэ гү, али түрүүшын 1500 центнер шубуунай мяхан городой столово, магазинуудта оруулагдаба.

Байгша ондо манай совхоз бүхыдөө 1,5 миллион нугаhанэй дальбараа дэгжээжэ, шахажа, гүрэндөө 10 гара мянган центнер шубуунай эрхим шанартай мяха тушааха юм.

П. СОКОЛЬНИКОВ.
Кабанскын совхозой инженер-механик.

ТОҺОЛИГ РЕДЬКЭ. Юун гээшэб

Любовь Константиновна Емельянова Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин тэжээл үйлэдбэрилхэ таhагай ахалагша эрдэмтээр ажаллаха зуураа, 1965 онhoo хойшо тоhолиг редькэ ургуулжа байна. Энэ үедэ хэдэн олон туршалга хэгдэhэн, олон ондоо болзорто, элдэб газарта тарилгдажа үзэгдөө. Мүн ямар үтэгжүүлгэ оруулхада ашаг үрэ ехэтэйб гэжэ шэн жэлэгдэhэн байха юм.

Эндэ толилогдоhон статья дотор эрдэмтын ажаглалта, туршалгын дүнгүүд харуулагдана.

ТОҺОЛИГ редькэ (рапанус сативус) гээшэ нэгэ жэл ургадаг, юрын огород соо таригдадаг редькын түрэлэй ургамал юм. Зүгөөр тэрээндэ газар дорохи эдеэн гэжэ ехэ байхагүй. Тариhан жэлдэнь газар дээрэ эшэ, набша ехээр гараад, эдеэшэдэг байна. Үндэhэниинь сэхэ аад, богонихон. Сэсэглэхэ үеэр эшэнь 90—100 сантиметр үндэр болоод байдаг. Сэсэгынь сагаан, ягаан, боробтор үнгэтэй. Гушаад үдэрэй туршада сэсэглэдэг байха юм.

Тоhолиг редькэ хүйтэнhөө балай айдаггүй. Үрэhэниинь газарай хүрьhэндэ 2—3 градус дулаан болохолоор лэ ургажа захалдаг. Газар дээрэ бултайhан нялха эшэнүүдынь 3—4 градус хүйтэн болоходо хамаагүй тэсэдэг, бээ хүсэhэн ногоониинь 6—7 градус хүйтэрхэдэшье айдаггүй.

Энэ ургамалай эшэ, набшаhан айхабтар түргэн гарадаг. Тариhанай удаа 40—45 хоноходоор лэ сэсэглэжэ захалдаг ондоотой. Энээхэн үедэнь силостэ дарахада, малда эдюулхые сабшажа абахада зохид болоод байдаг юм.

Тоhолиг редькэ жэлдээ хоёр ургаса үгэмөөр биологическа шэнжэтэй. Тэрэнэй ногоон эшэ, набшаhанда элдэб янзын зүйл — углеводууд, белок гэхэ мэтэ элбэг бии. Ургаса хуряалгын үедэ тоhолиг редькэдэ 14—15 процент протеин, 9—15 процент саахар (хатаагдаад байхадаа) бии гэжэ элишэлэгдэнхэй.

Саахар ехэтэй хадаа тэрэниие силостэ амяарынь гү, али ондоо ургамалтай холижошье дарахада зохид. Коми АССР-тэ туршалга хэжэ үзэхэдэ, тэрэниие амяарынь силостэ дарахын тула ургамалай түлэг сэсэглэжэ байхада хуряаха хэрэгтэй. Эгээл энэ үедэ саахар ехэтэй байжа, hайн шанартай силос дараха арга олгоно бшуу. Ондоо ургамалтай холижо силослэхэдээ, тэрэниие ямаршье болзорто хуряажа болохо.

Хэрбээ сабшаhан ногоогоо тэрэ доронь малда эдюулхэ байгаа haa, тэрэниие буурсаглахаhaань урид хадаха ушартай.

Энэ редькые ургуулха агротехникэнь тиимэ орёо бэшэ. Тэрэниие дунда зэргын шанартай хүрьhэндэ тарихада зохид. Дан хүнгэн хүрьhэндэ тарихада шингээр дуталдадаг гээшэ. Наг шэбхээр, минеральна үтэгжүүлгээр шанаржуулагдаhан газарта эгээн баян ургаса үгэдэг. Тиихэдээ гектарта 25—30 тонно шэбхэ, 45—50 килограмм фосфорно-калийна үтэгжүүлгэ хүртэхөөр тараахада hайн. Хэрбээ шэбхэ гаргаагүй haa, гектарай 60 килограмм азотно үтэгжүүлгэ хэрэглэгдэнэ.

Хүйтэниие hайнаар тэсэдэг хадань тоhолиг редькые эртын тарилга хэхэ үедэ hуулгана. Тарилгаяа уридшалан нягтаруулан жэгдэлэгдэhэн газарта ороохоной сеялкээр хэхэдэ таатай.

Тоhолиг редькэ түргэнөөр ургадаг хадаа элдэб буртаг ногоондо дарагдадаггүй байха юм. Тиимэhээ hүүлэй жэлнүүдтэ тэрэниие зурууд хоорондонь 15—30 сантиметр зайтайгаар, юрын аргаар тарихада hайн гэжэ шэнжэлэгдээ. Нэгэ гектарта 15—20 килограмм үрэhэн хэрэгтэй.

Хура бороо багатай гандадаг газарта тэрэниие оройшог (майн 20—25-haa июниин 5—10 хүрэтэр) тарихада hайн. Энэ ушарта гектар бүриhөө 180—220 центнер ногоон хуряагдана. Энэ болзорто таригдаhан редькын ногооое малда эдюулхын тула июниин 2-дохи арбан хоногhoo сабшажа захалхада хамаагүй. Тиихэдэ гектарай 50—60 центнер hайн шанартай ногоон тэжээл абтаха байна.

Хабартаа, зунай эхеэр ган гасуур болоо haань, редькын тарилгада элдэб хорхой шумуул суглардаг. Тэрэниие усадхахын тула гексахлоранай дуст хэрэглэдэг. Гектарта 15—20 килограмм хоро сасагдана.

Ургамалай хойноhoo харууhалхын тула культиватор хэрэглэхэдэ болохо. Тоhолиг редькые юрын силосэй комбайнаар гү, али «КИР-2,5» косилкаар сабшахада зохид.

Энэ ургамалhaa ехэ үрэhэн абтадаг. Нялха эшын газарhaa бултайhан сагhaa хойшо 90 үдэр болоод лэ үрэhэниинь эдеэшэжэ хүсэлдэнэ. Үрэhэниинь хуряагдаhан хойноошье эдеэшэжэ байдаг. Гектарай 9—12 центнер үрэhэн хуряагдадаг. Тэрэниие хуряажа абахада юрын ороохоной жатка болон комбайн хэрэглэгдэдэг.

Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станцида тоhолиг редькэ 1965 ондо уhалагдадаг, 1966 ондо — хуурай газарта таригдажа үзэгдөө. Үрэhэниинь Коми АССР-hээ абтаhан юм.

Уhалайшье, мүн хуурайшье газарта энэ ургамалые жэлдэ хоёр удаа тариhан, хоёр ургаса хуряаhан. Уhалагдадаг газарhaa жэлдээ дунда зэргээр гектарай 348 центнер, хуурай газарhaa гектарай 334 центнер ургаса абаhан байха юм.

Уhалагдадаггүй газарта энэ ургамалые тарихада кукуруза, могар, суданска ногоо, тэжээлэй будаа гэхэ мэтэ ургамалнуудhaa ехэ ургаса үгэhэн байна. Буряадай агрохимическэ зональна лабораторидо гурбан жэлэй туршада шэнжэлжэ үзэхэдэ, тоhолиг редькэ протеин элбэгтэй, 18—19 процент протеинтэй гэжэ элишэлэгдээ.

1967 ондо түрүүшынхеэ 3 гектарта тэрэниие юрын поли дээрэ таряа hэмди. Майн 15-да таряад, июлиин түрүүшын арбан хоногто ургасыень хуряаhан гээшэбди. Гектарай дунда зэргээр 90 центнер хэршэгдэhэн ногоон тэжээл абтаа. Нэгэ гектарыень үрэhэндэ үлөөгөөд, тэрэнhээнь хожомоо 4 центнер үрэhэн абтаhан байна.

Хойто жэлынь майн 16-да үрэhэндэ зорюулжа 4 гектар таряад, июлиин 16-да тэрэнээ хуряахадаа, гектарай 210 центнер ногоон набша намаа абаа hэмди. Заримыень үнеэдтэ эдюулээд, үлөөшэнь силостэ дарагдаа hэн.

Ургасыень хуряаhанай hүүлээр газараа культиватораар элдүүрилээд, июлиин 25-да гурбан гектарта дахин тарилга хэгдээ. Тэрэнээ октябриин 8—10-да хуряахада, гектарай 78 центнер ургаса абтаhан. Энээнээ бүхыдэнь үнеэдтэ эдюу... раабди.

Үрэhыень абахын тула ... риин 10-haa комбайна... хадажа ороо. Хатаага... лээд байхада, гекта... центнер үрэhэн амбаа... дээ hэн.

Хэдэн жэлэй турш... лалта хээд байхада... редькые нарин зурууд... кээр тарихада ашагтай ... лэхэ хэрэгтэй.

Эхэ ороноймнай оло... эмхи зургаануудай, ... туршалгын станциин ... риин дүн харахада, ... кымнай эрхэ байдалда ... редькэ хойшодоо гол ... эзэлхээр байна.

Һаалиин малда хаба... мартаа эдюулхэ зори... рэниие майн хорёодо... болгогдохо газар дээрэ... июлиин хоёр арбан хо... гасыень хуряадаг зан... логдоо.

Саашадаа газараа ... ехэтэйгээр ашаглахын ту... haa тоhолиг редькын ... ха абажа үрдигдэхэ ... Түрүүн редькэ ургуул... hүүлээрнь наран сэсэг ... горох обёос хоёрой хол... жа болохо байна ха ...

Л. ЕМЕЛЬЯНО...
Буряадай хүдөө ...
туршалгын ста...
ахалагша эрд...

ХОНХО

№ 11

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- □ *Яруунын эдир поэдүүд.*
- ◇ *Арадай аман зохёолhоо.*
- □ **Арбадахи класс дүүргэгшын бодолнууд.**

...ЬДЭРГЫН НЭГЭДЭЛЭЙ ГЭШҮҮД

...Яруунын аймагай. Үльдэргын дунда hургуулиин дэр... эдир уран бэлигтэнэй нэгэдэл хүдэлдэг. Тэрэнине ...адай АССР-эй габьяата багша Д. Д. Дондокова, ...саалай талаар директорэй орлогшо, уран зохёолшо Ш. Цыденов гэгшэд хүтэлбэрилдэг. Нэгэдэлэй гэшүү... бэшэhэн юумэнүүд «Уран үгын шэмэг» гэжэ гар бэ...эл альманах соо толилогдодог юм.

Нэгэдэлэйхид мүнөө Ленин багша тухай hонин юумэ...дые суглуулжа, альманах соогоо гаргаха hанаатай. «Уран үгын шэмэг» гэжэ альманахай hүүлшын номер... нэгэ хэдэн зүйлнүүдые «Хонхын» уншагшадай ан...алда дурадхая.

Ц. НОМТОЕВ,
Социалис Ажалай Герой, уран зохёолшо.

Цырен-Ханда ДАРИБАЗАРОН,
10-дахи классай hурагша

ТАЙГАДА—ХАБАР

...дуугаа жэмбүүрдэн,
...ай hайхан хабарнай
...н сэгээн агаараар
...н ерээл одоошье.
...саhан зүрхые
...гиин дүлөөр хайлуулаал.
...хүдэр нарhадые

Ургын хангалаар уяруулаал.
Шэнэhэн модоной хангалые
Шэдитэ долгёор орьёлгоол.
Хүхын дуунай дээжые
Хүгжэмтүүлэн шэнгиргээл.
Тайгам мүнөө танишагүйл,
Тайгам — залуу тайжашуул.

ХОЙМОРОЙ ҮНДЭРТЭ

...үндэр дабагдаа,
...ор — альган дээрэм.
...нэйм оёорhоо бадараа,
...hан сэсэгтэл, уянга.
...эн үүлэн дээрэхэнэм
...эр торгоо дэлгээгээ.
... ойром hархайлдан
... захатаа хиисхүүлээ.
...ьбэ хашарhаар яларaад,
... дором Бүтүү, —

Зулгы нарhантай ханилаад,
Зугаална хэбэртэй бүтүү.
Огто дууhадаггүй замдаа
Огторгойн сэнхир хаяае
Тээгээд хоёр бухэндөө
Тэмээн-Уула бүншүүлнэ.
Үльдэргын ногоон Хоймор
Үлзы hайхан нютаг лэ,
Үлгэн дэлхэй дээрэхэнэ
Олдохогүйл тиимэ булан!..

ТАЛЫН СЭСЭГҮҮД

... шүүдэртэ нааршаан,
маарашаан угаалгаад,
...эй наранда таашаан,
таашаан эльбүүлээд,

Элдин талын сэсэгүүд hайхан,
хоншуу.
Зэрэлнэ, эбхэрнэ
сэнхир далайн долгиншуу.

ХАРГЫНУУД

...нуу д
... даа, —
...hанда...
Холые зориhоншье,
Хабшалда мухардаhаншье,
Тооhогүй
сэбэршье,

Тойруу аад,
тойрогшье
Байхал даа
харгынууд.
Харгынууд,
Харгынууд...

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Муу хүнэй үйлэдэhэн гэмээр али бүхы амитан зобохо.
Урдаhан уhые гэдэргэнь урадхуулжа шадахагүйш.
Муу хүн баяжаа hаа, муу ябадалтай болохо.
Жаахан эрдэмтэй хүнэй омог ехэ.
Мэргэн хүн өөрынгөө гэмые шэнжэлхэ,
Муу хүн бусадай гэмые шэнжэлхэ.

Долгоржап ПУНЦУКОВА,
8-дахи «А» классай hурагша,
үбгэн абаhаа бэшэжэ абаа.

ТААБАРИНУУД

Харуудха түлеэ хахалжа
ядабаб,
Харшан hамга алажа
ядабаб.
Хаhаг тэргэ хагсаба,
Заhагдахаяа болибо.
Хангайда саhан оробо,
Харлахаяа болибо.
Оёдолгүй зүйдэл.
Уралгүй эдеэн, утаагүй гал.
Хуhанда хурабша үлгөөтэй,
Бооридо ботогон бообо.
hамдал hадариг, hарадал
түхэреэн.
Талаантай хүнэй
Тааха таабари,
Талаангүй хүнэй
Таахагүй таабари.
Аяга соо амиды шүдхэр
ёохойгоо,
Жалга руу жаран гүрөөhэд
гүйлдөө.
Хада руу хааяаш.
Хамаг хүнэй ундан болоош.
Горхо руу хааяаш.
Гушан хүнэй ундан болоош.
Адуунда гурбан дутуу.
Үнеэндэ гурбан дутуу.
Юртэмсэдэ гурбан дутуу.

Эдэ таабаринуудые hурагшанар Лодой Лыктыпов, Цыпилма Доржиева, Доржо-Ханда Доржиева, Янжама Санжаева гэгшэд нютагай зонhоо суглуулан бэшээ. Үхибүүд! Дээрэ үгтэhэн таабаринуудые таагаад, харюу «Хонходоо» бэшэгты.

ДОЛООН ТОХОРЮУН

...тохорюунай нэгэнииnь шал...ба ха. hохор тохорюунай ...нүхэдынь тэрээнээ хоол...бажа ябадаг байгаа гэхэ. ... тохорюун үндэр хадада ...эелхэеэ бууба ха. Тиигээд ...деэ хоол бэдэржэ, тус тус... тоншожо ябатараа, hохор ...инь дайралдажа, хибhэнэй ...оhо оложорхиходоо иигэжэ

...он олоhоноо эдеэд, ондор...йе. Таанад намда hанаагаа ...ы.

Тиихэдэнь зургаан нүхэдынь hохороо орхижо ниидэшоо hэн ха. Тиигэhээр байтарнь, hохор тохорюуе тойн харсага ерэжэ эдихэм гэбэ. Тиихэдэнь, hохор тохорюун гүйба.

«Долоон долоон тохорюунай
Дохолонхониинь бэлэйлби.
Үлэ халзан тохорюунай
Үншэхэнинь бэлэйлби.
Нашан шонхор абгаймни,
Намайгаа гэжэ хайрлыт даа».

Теэд нашан шонхор абгай хайрлангүй, hохор тохорюуе эдижэрхибэ.

ОНТОХОНУУД

ҮНЭГЭН ХУЛГАНА ХОЁР

Нэгэтэ үнэгэн хулгана барижа, амандаа зуугаад hууба ха.

Хулгана хэлэбэ:

— Урданай сагай үнэгэн садхалан мэтэ ангар-ангар гэжэ эдидэг бэлэй. Мүнөө сагай үнэгэн хомхой шэнгеэр үмэр-үмэр гэжэ эдидэг байба ха юм.

Тэрэ үнэгэн урданай садхалан үнэгэн шэнгеэр ангар-ангар гэжэ эдихэ гэхэдээ, хулганала алдажархёо hэн ха.

ОШОРОЙ Даша гэжэ үбгэнhөө
7-хи «А» классай hурагша
ГАЛСАНОВА Лариса бэшэжэ абаба.

ХУБИСХАЛ ТУХАЙ УНШАНАБ

...тэ битнай hаяханай оронхойб,
...үеэрнь таhалангүй үзэглэнэб.
...бисхал тухай багшамнай хөөрөө hэн,
...бисхал тухай уншаналби даа өөрөө.

Үбгэн абамни хубисхалша байhан гээд
Үнихэн даа эжымни намда хөөрөө hэн.
Улаан тугуудые дээшэнь үргэhэн
Уладай дунда үбгэн абамни ябана гү?...

А. НИМАЕВАЙ фотоэтюд.

„ХАРААСГАЙ“ ЭЛИГ, „ХОНХО“ ЖЭНГИРЭГ!

Манай ахамад зохёолшодой нэгэн байhан Бабаасан Доржиевич Абидуев амжалтатай ажаллажа байхадаа, Н. Островскиин «Булад яажа хатуужааб», «Шуурган дундуур түрөөшэд» гэжэ номуудые оршуулhан байгаа. Илангаяа «Булад яажа хатуужааб» гэжэ номынь совет залуушуулай хүмүүжэхэдэ, ёhотой хүн болохо ябадалдань ямар нүлөө үгэдэг байhыень дахин дабтаад яахаб. Эдэ номуудынай аяар гуша гаран ондо түрүүн хэблэгдэhэнhээ хойшо дахин хэблэлдэ ороогүй, олдохонь шухаг болошонхой. Тиимэhээ энэ ондо Б. Д. Абидуевай түрэhөөр 60 наhантай дашарамдуулан дахинаа хэблээ hаа ехэ hайн байгаа. Мүн энээнтэй дашарамдуулан хэлэхэ ушар иимэ байна: илангаяа эхин ба дунда hургуулиин 1—4, 5—6-дахи классайхидай үндэhэн хэлэн дээрээ уншаха ном үсөөхэн тоотой гээшэ. Тиимэhээ эдир бага наhатанда таарама удхатай уран зохёолнуудые олохоноор оршуулжа гаргабал, үндэhэн хэлэн дээрэ номой сан үргэдэхэ байгаа.

Һургуулиин наhатанда зорюулан, прозоор бэшэгдэhэн зохёолнууд хомор, табан хургаа дараа hаа, нэгэ хурган үлэшэжэшье болохо гэмээр. Хүүгэдтэ зорюулhан роман гэхэдэ, Ч. Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржо», бэшэн үгыл даа. Туужанууд гэхэдэ, «Банзарай лагбан», «Алханын нюусанууд», «Таба». Тиигээд дүүрэнтээ бэшэ гү?! Рассказууд гэхэдэ, нэгэ хэды бии юм ааб даа.

Нёдондо үнгэргэгдэhэн хүүгэдэй зохёолшодой зүблөөн дээрэ hайса хэлсээ, хөөрэлдөө ёhотой. Теэд бүри үнихэн даа, хүүгэдэй зохёолшодой зүблөөн болоод, хүүгэдтэ зорюулhан зохёолнууд үсөөн, олошоруулха ёhотойбди гэжэ хөөрэлдөөд, балай олошоруулhан, энэ гэжэ харуулха юумэниинь багал хаш даа. Шүлэгүүд байгаа юм ааб даа, ганса шүлэгөөр холо ошохогүй ха юмбибди даа. Хүүгэдэй уншаха роман, тууж а, рассказ хэрэгтэй. Дээрэ дурсагдаhан роман, туужануудай хэзээ үни гараhан гээшэб? Мүнөө үеымнай хүүгэдэй эрилтэ ондоо болоо ха юм: романтика, ушаралта ябадалнууд, баатаршалга гэхэ мэтын юумэ уншаха дуратайнууд.

Хүүгэдэй зохёолшод зохёолойнгоо темэ абахадаа, хүмүүжүүлхы дүүрэн удхатай байха ёhотой гэжэ ойлгохо байгаа, эндэ педагогико, психологи мүн хабаадаха ёhотой. Хүүгэдтэ зорюулhан зохёол соо атеистическэ хүмүүжэл, хүбүүд, басагадай харилсаан тухай хөөрэлдөөн шухала. Энэ асуудал уран зохёолшодто сэхэ хабаатай бэшэшье байжа магад. Зүгөөр hурагшадай уншажа үзэхэ учебник зохёогшодто сэхэ хабаатай даа. Теэд учебник зохёогшоднай уран зохёолшодой бүтээлнүүд сооhоо шэлэн абажа, темэдээ тааруулан оруулдаг ха юм даа. Долоодохи класста уншаха ном соо А. Шадаевай «Мэргэн» гэжэ зүжэгые оруулhан. Теэд энэ пьесын зарим удхань долоодохидо hуража ябаhан наhатанай уншахада эшхэбтэр юумэнүүд дайралдадаг. Эндэ хүүгэдэй половой хүмүүжэлые зүб мүрөөр табиха гэжэ ажал хүдэлмэри ябуулжа байхада, hамуу hалихай, атаа жүтөөн гэхэ зэргын хүүгэдтэ ехэ таарахагүй, аягүй үйлэнүүд харагдана. Энээниие уншуулхатай-ахатай, өөрөө хүүгэдhээ эшэжэ, улайжа сайжа hууха болоноош. Энэ зүжэгые учебнигтэ оруулhаниинь гайхалтай. Орондонь «Будамшуутай» хэhэгүүдые оруулбалнь hураггүй дээрэ байгаа.

«Байгал» журналда «Хараасгай» гэжэ хүүгэдэй булан бии болгогдоходоо, ехэнхидээ хүүгэдтэ үгэ үгтэхэ, хүүгэдэй бэшэhэн зохёолнууд толилогдохо гээ бэлэй. Теэд 1967 онhоо оройдоол 3 номерто хүүгэдэй зохёоhон шүлэг, найруулганууд гаргагдаа, бэшэндэнь томошуулнай эээлжэрхёо ха юм даа.

«Буряад үнэндэ» «Хонхо» гэжэ хүүгэдтэ зорюулhан литературна хуудаhан гарадаг болоhониинь ехэ hайшаалтай. Теэд хүүгэдэй өөhэдынь зохёоhон юумэн баhал хомордохоёо hанадаг байна. Энэ хуудаhанда шог зугаа үгы шахуу. Уран нугалбарита, шог зугаата найруулганууд энеэдэтэй зурагуудаар шэмэглэгдээ hаа, хүүгэдэй hанал татахал hэн даа. «Хараасгайн» дали «хухарангүй», «Хонхын» хэлэн «ходоронгүй», хүүгэдэй эрилтэ хангаха бээ гэжэ найдаял даа.

Б. НАМСАРАЙН.
Агын округой Һүдэнтын дунда hургуулиин буряад хэлэ, литературын багша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уран зохёолшо Н. Г. Балдано түрэл Оронгынгоо hургуулиинхидай дунда.
А. КНЯЗЕВАЙ фото.

Баяртайбди даа, баяртай!

Хүндэтэ «Хонхо»!

Би аяар холын Яруунын аймагай Иисэнгэ нютагhаа бэшэнэб. Би үетэн нүхэдтэеэ арба нэгэн жэлдэ (бэлэдхэлэй классhаа эхилжэ) хамта hураад, мүнөө гүрэнэй шалгалта барижа байнаб.

Түрэл hайхан hургуулидаа hүүлшын хонхын жэнгирхые шагнажа байхадаашье, мүнөө гүрэнэй шалгалта үгэхэдөөшье, нэгэл бодол минии толгойhоо гаранагүй. Тэрэ юун бэ гэхэдэ, анха түрүүн бээлэйн шэнээхэнүүд юумэнүүд hургуулиин богоhо алхажа ороходомнай, бидэндэ «А» үзэг заажа эхилhэн багша Мария Цибиковна Нянюева тухай бодоноб. Түрүүшынгээ хүндэтэ багшада бидэ бултаа баяртайбди.

Түрэл hургуулидаа Ильичэй ашанар гэгдэжэ, түрүүн бишыхан Ульяновай дүрсэтэй табан хушуута тэмдэг, удаань улаан галстук зүүжэ, hүүлдэнь горитойнууд болоходоо, комсомолой улаан билет гартаа бариад байhан үенүүдээ hанахада, досоо ямаршье зохид болоноб даа! Бидэниие hургажа, хүлыемнай дүрөөдэ, гарыемнай ганзагада хүргэhэн багшанартаа, түрэлхидтөө баяртайбди даа, баяртай!

Б. ЖАМСАРАНОВА.

ЧАН ДАНГ ХОА—ЭДИР ПОЭТ

Вьетнамай Демократическа Республикын эгээл эдир поэт Чан Данг Хоа оройдоол арбатай. Тэрэ хүбүүн Хай Хынг провинциин Куок-Туан гэжэ тосхоной дунда hургуулиин гурбадахи класста hурадаг. Урзанда, hаял үзэгтэ ороод байхадаа, бишыхан хүбүүн шүлэг зохёожо эхилээ.

Түрүүн бэшэhэн шүлэгүүдээ хүбүүн нүхэдтөө уншадаг байба. Һүүлээрнь ехэшүүл hонирхоо hэн ааб даа. Тиигэжэ Чан Данг Хоа вечернүүдтэ, суглаан дээгүүр шүлэгүүдээ уншадаг болоо. Уданшьегүй Хоагай шүлэгүүд нютагай хэблэлдэ, hүүлээрнь түбэй газетэнүүдтэ толилогдобо.

Тэрэнэй шүлэгүүд Эхэ орондоо халуун дурлалаар, дайсанаа үзэн ядалгаар нэбтэрэнхэй.

Эдир поэт 300-гаад шүлэгүүдтэй. Олониинь гансашье нютагтаа бэшэ, мүн хилын саана хари хэлэнүүд дээрэ хэблэгдээ. Мүнөө Чан Данг Хоагай шүлэгүүдэй нэгэнтэй уншагшадаа танилсуулая:

БАРАБАН СОХИНО

Барабан сохёо —
Аюулай дохёо.
Барабан сохёо —
Барандаа сошоо.
Американ самолет
Газар дээрэмнай
Гарзаяа олоо.
Эсэгэмни гүйнэ.
Эхэмнишье гүйнэ.
Эгэшыем дахаад,
Нохоймнай гүйнэ.
Би хэнhээ дутаабиб —
Бишье харайнаб.
Заахан дүүмниш
Затайшатараа дугшана.
Эсэгэмни шиидам баряа.
Эхэмни hаднаг баряа.
Бишье модотойб гартаа.
Бэлэмби байлдахаар.
Эгэшэмни буутай,
Нохоймнай шүдэтэй.
Байзалши, бандит!
Байлдаанда оробо
Наhатайшье, залуушье зон.
Наран гараад,
Нютагыем гэрэлтүүлээ...

Ородhоо **Ц. ДОНДОГОЙ** оршуулба.

ЗАМАЙ ЭХИНДЭ

АРБАДАХИИЕ ДҮҮРГЭГШЫН БОДОЛНУУД

Эдир залуу бидэндэ, иимэ олон үетэндэ, эрдэмэй үүдэ нээhэн, ажабайдалай зам зааhан хүндэтэ манай багшанар, Эхэ орондоо үнэншөөр энэ болотор тэнжээhэн энэрхы манай эхэ эсэгэнэр тандаа, үетэн нүхэд тандаа, ходо доо бидэниие хангажа, харууhалжа ябаhан түрэл hургуулиингаа техническэ хүдэлмэрилэгшэд тандаа, мүнөө бидэнэр, арбадахиие дүүргэгшэд, үнэн зүрхэнhөө амар мэндые хүргэжэ байнабди.

Хүн бүхэнэй ажабайдалда мартагдашагүй үдэрнүүд олон байдаг. Тэдэнэр хүнэй сэдьхэлдэ бүхөөр үлэдэг. Зүгөөр эгээл hонирхолтой, хүндэтэ үдэрнүүдэймнай нэгэн ажабайдалай үүдэ сэлин, түрүүшынгээ алхам хэжэ эхилэлтэмнай гээшэл даа. Энэ зам hургуулидахи hүүлшымнай хонхоhоо эхилдэг...

Түрэл hургуулиингаа хэшээлдэ ороло, гаралгын хонгёо хонхын наряантай эдир наhамнай үнгэрөө. Энээхэн хаhадаа ябаhан ябадалаа, үзэhэн дуулаhанаа хүн бүхэн хэзээдэшье мартадаггүй. Бишье hургуулиин үүдэ эгээл түрүүшынхээ татан орожо, партын саана hуугаад, урдаа дэлгээтэй «Үзэглэл» нээхэдээ, түрүүшынь хуудаhандахи Ленин багшын дүрэ хараад: «Оо, таниха хүмнйл! Манай... Ленин багша»,— гэжэ бэшэрэнги хоолойгоор нэрэ алдарыень дурдан баярлаhанаа элеэр hанадагби. Тиигээд энэ сэсэн номой шухала удха шэмыень ухаан бодол соомнай хадуулгаhан түрүүшынгээ hургагшые ухаандаа мүнөө оруулнаб. Энэ багшала, түрүүшынгээ багшые бидэнэр ходо доо ямар бэ даа нэгэ hалбаран дэлгэржэ байhан сэсэгтэй жэшэдэгбди. Сэсэг гээшэ бүхы шадалаа үрэ жэмэстээ үгэдэг ха юм. Хабартаа сэсэрлиг саадые харахада урматай. Улаан, сагаан сэсэгүүд дэлгэршоод, аятай hайханаар хангалтажа байдаг. Эгээл тэрээн шэнги багшамнай мүнхэдөө ургасатай, мүнхэдөө дэмбэрэл заяатай, олоной түлөө оролдодог, ухаангүй баян хэшэгтэй хүн ха юм. Багшын мэргэжэл шэнги хүндэ хүшэр аад, hайхан ерээдүйтэй мэргэжэл, ажал гэжэ дэлхэй дээрэ байхагүй хаш даа. Энэ манай өөhэдымнай бодол гээшэ. Үзэглүүлжэ, үелүүлжэ hургаhан «Үзэглэл» номhоо эхилээд, партиин түүхэ хүрэтэр шудалуулhан, ойлгуулhан алдарта багшанартаа аргагүй баяртай байнабди. Октябриин революциин илаhангhаа хойшо үнгэрhэн таби гаран жэл соо манай Совет гүрэн дотор, Буряад орондомнай юун хэгдээб, юун бии болооб, урдань ямар байhанаа мүнөө ямар болооб, арад зоноймнай ажабайдал, эрдэм соёл хэнэй туhаар, юунэй хүсөөр ургааб гэжэ ойлгоhон дуулаhанаа, үзэhэн хараhанаа, хуушанай байдал мүнөөнэй байдал хоёрые үльгэрлэн хэлэхэ, сасуулан хараха шадалтай болоод байнабди. Багшынгаа заабарине хүтэлбэри болгон билэ боргожообди, ургаабди. Һургуулида абаhан hурталнай саашаа hуража байха үелэмнай, наhанайнгаа мэргэжэл шэлэлгэдэмнай ехэ туhатай байха, замаймнай залуур одон мэтэ манда харгы гаргажа ябахань сохом лэ. Сэхыень хэлэхэдэ, hургуулида hуража олоhон, абаhан бүгэдэеэ бидэ хэдышье болотор хэрэглэхэбдил.

Иимэ удха шанартай, харюусалгатай ажабайдалай харгы замда гарахын тула бидэнэр гүрэн түрынгөө урда нэн түрүүн болбосоролой шалгалтануудые барибабди. Тиигэжэ түрэhэн нютагайнгаа, түрэл hургуулиин онгосоhоо ажабайдалай үргэн дэлисын онгосоло hуухамнайл. Зүгөөр бидэнэр энэ онгосодо hуухаяа байхадаа, үргэн ехэ ажабайдалай «суурын түлхюур» хүн бүхэндэ тиимэ бэлэхэнээр олдодоггүй юм гэжэ тухайлжа байнабди. Тиигэбэшье арбан долоо, арбан найма наhанайнгаа хүсые бидэнэр манииие түрэhэн, хүбсалуулhан, тэнжээhэн, бүхы арга шадалаараа hургаhан, хүмүүжүүлhэн эхэ эсэгэнэрэйнгээ дулаан гэр байра дотор эблүүлhэн тула хаанашье ябахадаа, ходо доо өөрhөө иигэжэ асуухабди: юугээр ямар сагта арад зонойнгоо аша туhыень харюулхабши?

Ажабайдалай богоhо дээрэ ерээд байхадаа бидэнэр түрэhэн Эхэ оромнай хаанаhаа эхиеэ абана гээшэб гэжэ мэдэхэ болоод байнабди. Эхэ орон тухайгаа гүнзэгыгөөр бодоод үзэхэдэ, нээрээшье досоомнай ухаангүй hаруул hайхан болодог. Эхэ орон гээшэмнай бидэнэй эльгэ зүрхэндэ хадагалагдаhан эгээл үнэтэй, эгээл гүнзэгы, эгээл hайхан юумэн гээшэ. Эхэ орон гээшэмнай бидэнэй алхалан ябадаг арюухан дайда, эхэ эсэгэ, үбгэ абанарaймнай ажаллан үргүүлдэг алтарма таряалан, бидэнэй омогорхон баясадаг үйлэдбэриин олон томо газарнууд, бидэнэй сэдьхэлээ баясуулдаг шэжэр hайхан уран зохёол, шэмэгтэ hайхан искусство, бидэнэй эгээл үнэтэй юумэ болохо алдар габьяата совет хүнүүд мүн болоно. Эхэ оронoo бури болбосон түхэлтэй болгохын тула бидэнэрэй аша туhа, зориг хүсэн хэрэгтэй болохо. Манай агууехэ жаргалай үндэhэн болохо болбосон шэнэ байдал зохёохо хэрэгтэ үнэн hургаал, үнэн хэрэг, культурна ажал хүдэлмэри, абари зан, сэбэр сэнгэлиг байдал hуудал хэрэгтэй байна. Энэ хадаа бидэнэй хүндэтэ ёho, соёл эрдэмэй илалтын нангин туяа мүн. Агууехэ Ленин багшын түрэhэнhөө нааша 100 жэл болохоёо байна. Энэ нангин түүхэтэ ойн үдэр манай Совет социалис оронной хүн бүриин ажал хүдэлмэри, эрдэм hуралсал, амжалта илалта бүхэнтэй холбоотоожо, тэдэнэй зол жаргалые, эрдэм соёлые, ажал байдалые улам үндэрөөр мандуулха хэрэгтэ агууехэ Ленинэй мүнхэ hургаалые арюун нангинаар сахижа ябаха тангаригта ёhолол үгэнэбди.

...Хүндэтэйгөөр hанагдаха манай багшанар, таанадаа үнэн зүрхэнhөө амаршалаад, ажал хүдэлмэридэтнай амжалтануудые хүсэн, амар мэндые, элүүр энхые хүсэнэбди. Хаанашье ябахадаа, ямаршье газарта hураха, ажаллахадаа, түрэhэн нютагаа, түрэл hургууляа ходо доо hанажа ябахабдил!

Ц. ЧОЙРОПОВ,
Дэрээнэй дунда hургуулиие дүүргэгшэ.
Баргажанай аймаг.

Буряад театрай зүжэгүүд
МХАТ-ай сценэ дээрэ

БЭЛИГ ШАДАБАРЯА ХАРУУЛХАМНАЙ

ЛЕНИНҺЭЭ ЭХИТЭЙ...

Мүнөөдэр Москва хотодо М. Горькиин нэрэмжэтэ МХАТ-ай бага байшан соо В. Шекспирэй «Лир хаан» гэжэ зүжэгөөр манай Буряадай Х. Намсараевай нэрэмжэтэ драмын театр наадаяа харуулжа эхилбэ. Энэ хадаа Агууехэ Октябриин һүүлээр эрхэ сүлөөгөө олоһон буряад арадай уран зохёол болон искусствын хүгжэлтые харалга мүн болоно. Манай Буряадай театральна искусствын хүдэлмэрилэгшэд хэжэ байһан ажал хүдэлмэри тухайгаа ганса тоосоно бэшэ, харин бага арадуудай үндэһэн яһанай соёл культурые хүгжөөхэ талаар түрэл партиингаа үдэр бүриин оролдолгые, ленинскэ национальна политикын илан мандаһые, совет искусствын үнэхөөр арадай, партийна һудалтай болоһые гэршэлжэ байна.

Манай буряад драмын театр эхин тогтоһон сагһаа хойшо гурбадахяа Москва ерээ гээшэ. Түрүүшынхеэ, мүн хоёрдохиёо ошоходоо Буряадай литература болон искусствын декадануудта хабаадаһан юм. Харин мүнөө манай коллектив В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойн урда тээ дахяад Москва ерэһэндэ угаа баяртай, энэ наадаяа Агууехэ ойдо зорюулха гэжэ шиидэе.

Эхин тогтоһоор манай театр 36 жэл болоо. Энэ саг соогоо дэлхэйн, ородой ба совет классическа зүжэгүүдээр 170 гаран наада табяа юм. Энээниинь 4 миллионһоо үлүү хүн зон хараа. Буряадаймнай республикада, Агын ба Усть-Ордын национальна округуудта манай театрай наадаяа харуулаагүй нютаг, һуурин олдохогүй жэшээтэй. Гадна үргэн Сибириин Братск, Ангарск, Тайшет, Усолье-Сибирское гэхэ мэтэ индустриин центрнүүдэй ажалшадта наадаяа харуулһан байнабди, 1965 ондо театраймнай коллектив аха дүү Монголой Арадай республикаар аяншалжа ерээ һэн. Манай театр хаанашье ябахадаа арад зондо һайшаагдадаг, баясхаланда хүртэдэг байгаа.

КЛАССИЧЕСКА ЗҮЖЭГҮҮД, МҮНӨӨ САГАЙ БАЙДАЛ

Совет засагай алдарта 50 жэлэй ойе угтуулан театрнуудай дунда соносхогдоһон Бүхэроссиисэ харалганиудта хабаадажа, театрнай муу бэшэ сэгнэлтэдэ хүртөө бэлэй. Тэрэниинь РСФСР-эй культурын Министерствын I, II шатын дипломууд гэршэлнэ. Иимэ үндэр сэгнэлгэ, В. Шекспирэй «Лир хаан», Ц. Шагжинай «Хабарай дуун», К. Треневой «Любовь Яровая» гэжэ зүжэгүүдтэмнай үгтөө һэн.

Тоосоото үе соомнай (июниин 17-һоо 30 болотор) москвагайхид 7 зүжэгыемнай хараха байна. Тэдэнние нэрлэбэл, В. Шекспирэй «Лир хаан», К. Треневой «Любовь Яровая», Ц. Шагжинай «Хабарай дуун», «Галта джунгли», Х. Намсараевай «Сэрэмпэл», Ч. Ойдобын «Далан худалша», Б. Галсановай «Этигэл» болоно.

Тус зүжэгүүд дээрэ дэлгэрэнгыгээр тогтоһоной үлүү гэжэ һананаб. Тэдэ бултадаа Буряадаймнай ажалшадта эли, тэдэнэй сэгнэлтэдэ хүртэһэн, хэблэлдэ бэшэгдэһэн зүжэгүүд. Гансахан тэмдэглэлтэй юумэн гэбэл, бидэ һүүлэй хэдэн жэл соо үргэлжэ харуулжа байһан гол репертуараа Москва абаашабабди. Тус зүжэгүүд темынгээ, удхынгаа, бэелүүлэлгынгээ талаар бэе бэеһээ ондо ондоонууд юм. Бидэ мүнөө үеын совет хүнэй эрилтэдэ дүүрэнээр харюусаха зорилготойгоор иимэ үргэн темэдэ оронхой гээшэбди. Революциин үеын, гушаад онуудай тэмсэл, вьетнам арадай баатарлигаар хэжэ байһан дайн, буряадуудай революцида хабаадалга, тэдэнэй мүнөө үеын байдал — эдэ бүгэдые бидэ дүүрэнээр харуулха хүсэлэнтэйбди.

Ахамад артистнар, оюун бэлигтэ залуушуул

Дурсагдагша зүжэгүүдтэ Буряадаймнай ахамад артистнуудһаа гадна, бэлигтэй олон залуушуул наадаха байна. РСФСР-эй арадай артист В. Халматов, РСФСР-эй габьяата артистканар М. Степанова, Ю. Шангина, Буряадай АССР-эй арадай артистнар Д. Дондуков, Г. Лосев, Буряадай АССР-эй габьяата артистнар П. Николаев, Д-Д. Жалсараев, С. Будажапов, В. Самандуев, Д. Чимитова, С. Рабсалов, Ж. Иванов, В. Амханова, С. Халтагарова, Г. Бутуханов, артистнар Д. Пурбуев, Н. Шагдарова, С. Уладаева, Е. Санжимитыпова, Ц. Гончикова болон бусадһаа гадна мүнөө жэл Ленинградай театрай, хүгжэмэй ба кинематографиин институтые дүүргэжэ ерэһэн бүлэг залуу артистнар тус харалгадамнай хабаадалсаха байна.

МОСКВАДАШЬЕ ХҮНДЭТЭЙ

Москвада харуулагдаха зүжэгүүдые Буряадай искусствын габьяата ажал ябуулагшад Фёдор Сахиров, Буянто Аюшин, режиссёр Анатолий Никитин гэгшэд сценэ дээрэ зохёон табяа. сценэнүүдыень республикын арадай уран зураашан Борис Чернутов, Бур.АССР-эй культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Эдуард Фрорип, уран зураашан Ф. Гергесов гэгшэд шэмэглээ, мэдээжэ композиторнууднай хүгжэмүүдыень зохёогоо.

Буряадай театральна искусствын туйлалтые Москва хотодо харуулха нэрэ хүндэ манай Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ драмын театрта олгогдобо. Энэ үндэр үүргээ манай коллектив нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байха гэжэ би нютагайхидаа найдуулха байнаб.

Ц. БАЛБАРОВ,
Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай директор, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша.

КОММУНАРАЙ ГУША БАСАГАНАЙ БЭШЭГ

Уласхоорондын пролетариадай гимн боложо алдаршаһан суута революционно дуун — «Интернационалаа» Парижай Коммунын сэрэгшэ Эжен Потье 1871 оной июньдэ зохёоһон юм. Энэ дуугаа «Коммунын гэшүүн, эрхэтэн Лефрансэдэ» зорюулнаб гэжэ автор тэндээ бэшэһэн байдаг.

Гюстав Лефрансье Коммунын мэдээжэ ажал ябуулагша байһан. Ондо ондоо сагта Коммунын бюрогой президент, гүйсэдкомой комиссиин гэшүүн, һүүлээрнь — ажалай ба худалдаа наймаанай комиссиин гэшүүн, хожомынь финансын комиссиин гэшүүн байгаа. Өөрынгөө нүхэр Эжен Потьетэй хамта баррикадада жагсан тэмсээ.

Коммунын унаһанай һүүлээр Эжен Потье хилын саана зугадаһан юм. 9 жэлэй үнгэрһэн хойно Францидаа бусажа ерээд, «Хүдэлмэришэнэй партида» ороһон. Харин 1887 оной ноябрьда Парижай хүдэлмэришэд Эжен Потьее Пор-Лашез гэжэ үхэһэдэй газарта хүдөөлүүлһэн домогтой.

Эжен Потьегэй дайшалхы нүхэр Гюстав Лефрансьегай хуби заяан тухай тэрэнэй гуша басаган Инна Сергеевна Лефрансуа манай һургуулиин В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ музейдэ нэгэ бэшэг соогоо хөөрөө гэжэ Белоруссиин Пуховическа районой Марьингорско 3-дахи һургуулиин багша, эндэхи Ленинэй нэрэмжэтэ музейн соведэй гэшүүн В. Орлов «Советская Белоруссия» газетэдэ мэдээсэнэ.

Коммуные дарагшад Лефрансьее саазалха шиидхэбэри гаргаһан байгаа. Тэрэниие барижа засагаархидта тушааһан хүндэ ехэ мүнгэ зөөри үгтэхэ гэжэ соносхогдоо бэлэй. Гэбэшье Гюстав Лефрансье Швейцарида зугадажа үрдеэ. Коммунарай бүлынхид хүнэр хүндэ байдалда ажаһуудаг байгаа. Тэдэнэй хүбүүн Жюль (Инна Сергеевнагай үбгэн аба) үйлсэдэ гаража, галетүгүүдые худалдаха баатай болоһон юм гэдэг. Жюль түлөөр байдалтай байбашье, университедээ дүүргэжэ амжаһан байха. Францидаа бусаха аргагүй байһан ушарһаа Росси ерэжэ, француз хэлэнэй багшаар хүдэлмэрилөө. Петербург ерээд, ород гүрэнэй паспорт абахадань, «Лефрансе» гэжэ фамилиинь орондо «Лефрансуа» гэжэ чиновнигууд бэшэһэн байшоо.

Жюль гү али Россида хэлэдэгэй ёһоор, Юлий Густавович гурбан басагадтай, Сергей Юльевич гэжэ нэгэ хүбүүтэй (Инна Сергеевнагай эсэгэ) байһан.

Үг эсэгэ Гюстав Лефрансье олон жэлэй үнгэрһэн хойно Швейцариһаа Париждаа бусаһан юм гэжэ Инна Сергеевна бэшэнэ. «Коммунис хүдэлөөнэй очерк» гэһэн ном Парижда бэшээ. «Парижай коммунарнуудай 1871 оной хүдэлөөн тухай очерк» гэһэн тэрэ номойнь нэгэдэхи хубиие В. И. Ленин 1895 ондо, саг зуураар Парижда ошоод байха үедөө конспект болгоһон байна. Лефрансье 1901 ондо наһа бараһан юм. Парижай бүхы хүдэлмэришэд, тэрэниие хүдөөлүүлээ һэн гэдэг.

Инна Сергеевна өөр тухайгаа мүн лэ бэшэлсээ. Винница хотодо, 1901 ондо түрэһэн. 1925 ондо багшын институт дүүргээд, уг удамайхидтаал адли багшалһан намтартай. 40 жэл шахуу Брянска областьдо багшаар хүдэлмэрилөө.

Инна Сергеевна В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ музейн соведэй гэшүүдтэ хандан, бэшэгэйнгээ түгэсхэлдэ иигэжэ бэшэнэ: «Хүндэтэ нанинар! Таанадһаа бэшэг абажа баясааб... һонирхолтой, шухала хэрэг эхилээт. Амаршалагша И. Лефрансуа».

Түүхын хэшээлнүүдэй үедэ Парижай Коммуна тухай темэ шудалхадаа, коммунарай гуша басаганай бэшэг юһэдэхи классай һурагшадта уншажа үгэдэгби гээд В. Орлов бэшэнэ. Энэ бэшэг һурагшадай темэеэ һайнаар ойлгоходонь, коммунарнуудай баатаршалгын удхые гүнзэгыгөөр ойлгоходонь туһална.

(АПН).

АЖАЛЛАХАДА УРМАТАЙ

Аалихан үнышөөр,
Алтан наранай бултайхада,
Нойрсоһон байгаали
Нойроо сэлмээн эбһээлнэ.
Таримал сэсэрлигшье
Таашаан зохидоор һуняана.
Сэсэгүүдшье энеэһээр,
Сэлмэһэн нюдэеэ шэртэнэ.
Эдээхэн басагад
«Эдир юннат» алдартай,
Эртэлжэ үглөөгүүр,
Эндэ ерээд ажаллана.
Ундаа хүрэһэн
Ургамал сэсэгүүд булта
Уһа эрижэ,
Урдаһаань харан дохилдоно.
Тэдэнэй эрилтые
Тэдхэхэ, хангаха хэрэгтэй.
Ундыень харяажа,
Уһалха, бариха хэрэгтэй.
Хүүхэд заахашье
Хүндэшөөнэгүй даа ажалаа,
Шүүртэй амһартаар
Шүүдэрлүүлэн, уһа сасаа.
Сэбэрхэн уһанһаа
Сэлмэбэ улам сэсэгүүд.
Басагадай урдаһаа
Баяр хүргэн дохилдобо.
Бахатайхан ажалдаа
Басагадшье баһал урматай!..

Ф. СОРОКИНОЙ фотоэтюд.

Аполлон Иннокентьевич
ШАДАЕВ

Буряад литературада гашу...
ушар тохёолдобо: ахамад зохёо...
нэгэн Аполлон Иннокентье...
даев манһаа хахасан мордобо.

Аполлон Иннокентьевич Э...
областиин Боохоной аймагай
нютагта угытэй таряашанай
1899 оной декабрь һарада т...
юм.

1910 ондо буса түрэлтэн...
классна училищида һурахаа...
1916 ондо дүүргэжэ гараба.
салаа саашань үргэлжэлүү...
далгүй байгаа. Зүгөөр Совет
аша туһаар лэ тэрэнэй урд...
шудалха үргэн зам нээгдэһэн...

1924 ондо Буряадай т...
Дээдэ-Үдэ ерэбэ. Тиигэжэ А...
Шадаев Бурпедтехникумдэ һу...
ороо бэлэй. Техникумээ дүү...
Захааминай аймаг эльгээгдэ...
бан жэлэй турша багшалба...
дэнь искусствын техникумдэ...
лаа, республикын уран зохёо...
холбооной правлениин харю...
секретаряар хүдэлөө.

Уран зохёолшо нэгэ актта...
гүүдээр творческо замаа эхил...
Тэдэнэй заримыень нэрлэбэл,
най хашалан» (1925 он), «З...
засаг» (1927 он) гэхэ мэтэ.

А. И. Шадаев түрүүшын...
тургнуудай нэгэн һэн хойно...
лис үндэһэн соёлой бии бол...
жэхэ хэрэгтэ горитойхон үүрг...
гэһэн байха. Аполлон Ша...
гуурһан дороһоо «Шэнэ зам»,
бэ», «Мэргэн», «Колхозно з...
дэй суглуулбари», «Баяр», «...
нууд», «Хабарай баяр», «На...
бар», «Бар тайга соо», «Гур...
гурбан сэсэн» болон бусад...
нууд мүндэлэн гараа. 1961-...
онуудта уран зохёолшын...
удэр», «Алтан үндэгэн» гэж...
дэмэл бүтээлнүүд хэблэгдэн...
олон нийтэ уншагшадта ха...
угтуулһан байна.

Аполлон Иннокентьевич ра...
кын хуушанай фольклорис...
нэгэн. Гадна өөрынгөө зүж...
буряад драмын театрай мүн...
туһа нэмэрээ оруулалсаа һэн.

Аполлон Иннокентьевич...
совет элитэ уран зохёолшод...
«Хүндэлэлэй тэмдэг» ордено...
медальнуудаар шагнагдаһан...

Түрэл партидаа, арад зон...
бэлигээ зорюулһан Аполло...
кентьевич тухай гэрэлтэ һа...
расхаал бидэнэй зүрхэндэ уш...
ябахал.

Бүлэг нүхэ...

Хилын саанаһаа

Эхэнэрнүүдэй бүхэдэлхэйн конгресс Хельсинкидэ нээгдэбэ

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). Эхэнэрнүүдэй бүхэдэлхэйн конгресс Финляндиин ниислэлдэ июниин 14-дэ нээгдээ. Мүнөөнэй общество дотор эхэнэрнүүдэй дүүргэхэ үүргэ тухай зүбшэн хэлсэлгэдэ 110 ороной делегаци хабаадаха байна. Мүн уласхоорондын 25 организациин түлөөлэгшэд ерэнхэй. Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй түрүүлэгшэ Валентина Николаева-Терешкова советскэ делегациие толгойлно.

Бэе бэеынгээ дүй дүршэлөөр баяжахадаа, конгресс эхэнэрнүүдэй ба үхибүүдэй эрхын түлөө, арадуудай бэеэ даанхай байдалай, демократиин ба эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ хамтаараа ябуулга хэхэ шэнэ түхэл маягуудые олохо гэжэ этигэжэ байһанаа гол элидхэл хэһэн Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин генеральна секретарь Сесиль Южель элирхэйлэн мэдүүлээ.

Нэгэдэл эгээн лэ түгэлдэр хүсэтэ зэбсэг мүн

ПРАГА. (ТАСС). Империализм арадуудай гол дайсан болоно, тэрээндэ эсэргүүсэн ажалшадай тэмсэхэ эгээн лэ түгэлдэр хүсэтэ зэбсэг нэгэдэл мүн гэжэ Москвадахи зүблөөн дээрэ делегадуудай хэлэһэн үгэнүүд дахин дахин харуулжа үгэнэ гээд коммунистнуудай Москвадахи хуралдаанай хүдэлмэри тухай мэдээсэл соо «Вечерни Прага» газетэ тэмдэглэнэ.

Зүблөөнэй хүдэлмэриие «Живот страны» гэжэ недели бүридэ гарадаг журнал һүүлшынгээ номерто тайлбарилһан байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үтэ конференцидэ хабаадагшадаар, мүн бүхы дэлхэйн олониитын зүгһөө угаа ехээр һонирхогдоо. Энэнь гайхалтайшье бэшэ. 14 миллион тоото совет коммунистнуудай, ангиин тэмсэлэй бүхы фронтнууд дээрэ табиин жэлэй турша соо империализмда эсэргүүсэжэ байһан, оронойнгоо ажабайдалда хүтэлбэрилхы политическэ үүргэ бэелүүлдэг партиин зүгһөө Л. И. Брежнев хэлэһэн байна бшуу. Совет ороной бата бэхи, хүсэтэй байлгаһаа бүхы социалис оронуудай ба революционно хүдэлөөнэй хүгжэлтэ нилээд ехээр дулдыдаха байна. Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ Чехословакиин Коммунис парти дотор һайса шудалагдаха гээд журнал тусхайлбал бэшэнэ.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй, социалис оронуудай нэгэдэлые бэхижүүлхэ гээшэ мүнөө үе сагай шанга эрилтэ, революционно хүсэнүүдые шэнээр дэбжээхэ эрхэ нүхэсэл болоно гээд журнал онсолон тэмдэглэһэн байна. Тус хүдэлөөнэй нэгэдэлые хантаха онол аргануудай нэгэн гэхэдэ, нүхэр ёһоор һанамжануудаа мэдэлсэхэ, хараа бодолоо сасуулжа үзэхэ, тэрэнэй үндэһөөр ябуулга хэхэ, бүхы гол шэглэлнүүдэй талаар юрэнхы хараа бодолоо тодорхойлхо ябадал болоно. Дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй таһаршагүй хубинь болодго Чехословакиин Коммунис партии хүдэлөөнэй хүсэндэ, революционно дүй дүршэлдэнь түшэглэдэт дээрэһээ өөрынгөө арга боломжонуудые арьбадхана.

Саг зуурын революционно правительствые Чехословаки мэдэрбэ

ПРАГА. (ТАСС). Урда Вьетнамай Республикын Саг зуурын революционно правительствые ЧССР-эй правительство мэдэрээ, посольствонуудые бэе бэедээ эльгээлсэн, дипломатическа харилсаа тэрээнтэй тогтоохые хүсэжэ байһанаа элирхэйлээ. ЧТК агентствын дамжуулһанай ёһоор ЧССР-эй МИД-эй гүрэнэй секретарь В. Плескот энээн тухай Урда Вьетнамай ИФО-һоо ЧССР-тэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэгшэ Хоанг Мин Хао гэгшэдэ июниин 13-да эндэ мэдээсээ.

МАРИО УГАРТЕ АРЕСТОВАЛАГДАБА

ЛИМЭ. (ТАСС). Перугай Коммунис партиин ЦК-гай секретарь, ПКП-гай хэблэлэй органой — «Унидад» газетын редактор Марио Угарте худалаар «гэмнэгдэжэ» эндэхи засагаархидаар арестовалагдаһан байна.

Перугай энэ элитэ ехэ демократическа ажал ябуулагша тушаа зоргоороо аашалалдалтые үргэн олониитэ эрид шууд буруушаана. Перугай журналистнуудай федераци мэдүүлгэ толилжо, Марио Угарте гэгшые дары сүлөөлхэ эрилтэ хээ.

Иордан мүрэнэй хоёр талаһаа буудалдаан болоно

АММАН. (ТАСС). Иорданиин сэрэгэй командованиин түлөөлэгшын мэдүүлгэ соо хэлэгдэһэнэй ёһоор Иордан мүрэнэй баруун эрьеые эзэмдэжэ байһан израиль сэрэгүүд Суэма (Иордан мүрэнэй нугын урда талын хуби) хүүргэ шадар Иорданиин армиин эзэлжэ байһан газарые артиллереэр буудаа. Иордан тала харюусан буудаха баатай болоһон байна.

Буудалдаа зогсоохо тухай хэлсээе мүн лэ иигэжэ израилиинхидэй эбдэһэн ушар Суданай Аль-Хамма ба Аль-Адасия (Иордан мүрэнэй нугын хойто талын хуби) гэжэ Иорданиин һуурин газарнууд шадар тохёолдоһон байна.

Урда Вьетнамдахи дайн байлдаан

ХАНОЙ. (ТАСС). Биньлонг гэжэ провинцида американо-сайгон томо частьнууд байрладаг. Энэ шухала стратегическэ районда Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд сохилтонуудые хэжэл байһаар.

Американ 1-дэхи бригадын сэрэгэй ехэ лагериие Урда Вьетнамай патриодууд энэ районда июниин 5-да үүр хираалжа байхада добтолоо гээд Освобождение гэжэ хэблэлэй агентствын дамжуулгые үндэһэ болгон ВИА агентство мэдээсэнэ. Часай турша соо үргэлжэлһэн энэ байлдаанай үедэ патриодууд дайсанай 500 гаран солдадые хүлһөөнь буулгаа, 30 сэрэгэй машина, тэрэ тоодо танкнууд болон бронетранспортёрнуудые усадхаа.

Сүлөөрэлгын армиин отрядууд Ксакат гэжэ һууриин газар шадар июниин 6-да 100 гаран американ солдадуудые үгы хээ, шархатуулаа, 10 танк бронемашинануудые усадхаа.

Францида забастовконууд болоно

ПАРИЖ. (ТАСС). Сальца городто пластмассануудай заводой хүдэлмэришэдэй забастовко дүүрэбэ. Ажалай бүгэдэ нийтын конфедерациин ба ажалай французска демократическа конфедерациин профсоюзна организацинуудай уряагаар энэ забастовко болоһон байха юм. Заводой дирекци салин хүлһэ дээшэлүүлхэ баатай болоһон байна.

«Юзинор» трестын Тионвиледахи доменно пеэшэнүүдэй хүдэлмэришэдэй забастовко гурбадахи үдэртөө үргэлжэлжэ байна. Тусхайлбал, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ эрилтэ тэдэнэр хэнэ. Забастовко хэгшэдэй дура хүсэлые нугалхын тулада заводой дирекци забастовкын үргэлжэлүүлэтдээд байгаа һаань, үйлэдбэриие зогсоохобди гэжэ заналта хэнэ.

Хүдэлмэригүйдэлгэдэ, ажалһаа гаргалгада эсэргүү ехэ демонстраци Париж шадарай Сен-Дени гэжэ һууринай хүдэлмэришэд ажалай талаар инспекциин байшангай үмэнэ июниин 13-да үнгэргөө.

Хэһээгшэдтэ сохилтонууд үгтэнэ

ДАР-ЭС-САЛАМ. (ТАСС). Мозамбигай сүлөөрэлгын фронтын (ФРЕЛИМО) зэбсэгтэ хүсэнүүд апрелиин 2-һоо майн 9 хүрэтэр ороной баруунхойто хубидахи Тете провинцида дайшалхы ябуулгануудые хэхэдээ. Португалиин хэһээлтын сэрэгүүдэй гурбан колонные һамна зада сохёо. Мүн энэ үе соо сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлшэд сэрэгэй 8 ашаанай автомашина усадхаа, дайсанай 100 гаран солдат болон офицерые хүлһөөнь буулгаа. Энээн тухай ФРЕЛИМО-гой штаб-квартирын эндэ толилогдоһон коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Пэмпиду Франциин 19-дэхи президент болобо

ПАРИЖ. ТАСС-ай корреспондент А. Красиков иигэжэ дамжуулна: Жорж Помпиду өөртэеэ үрдилдэгшэ, сенатай түрүүлэгшэ Ален Поэрые ехээр илажа, Франциин Республикын түүхэдэ 19-дэхи президент болоо. Президентын һунгалтын июниин 15-да болоһон түгэсхэлэй турай түрүүшын дүн иимэ байна. Энэ дүнгые Франциин дотоодын хэрэгүүдэй министерство лаблаһан байха юм.

Центристнүүдэй кандидат А. Поэр булигдаһанаа өөрөө мэдэрээ, де Голлиин правительствада урда тээнь премьер-министр байһан Ж. Помпидуда амаршалгын телеграмма президентын тушаалда һунгагдаһантайнь дашарамдуулан эльгээгээ.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

18 часһаа «Диспетчерэй ажал» гэһэн киносчерк. 18.25 минутаһаа арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт. 19 часһаа холо, ойрын һонин. 19.20 минутаһаа «Геологёор шэнэ номууд» гэһэн киноплакат. 19.30 минутаһаа «Түрэлхи хэлэнэй хэшээл» гэһэн дамжуулга. 19.55 минутаһаа «Наука ба техника» гэһэн киножурнал. 20.05 минутаһаа «Луговодуудай ажал хэрэгүүд» гэһэн дамжуулга. 20.20 минутаһаа «Танида юун гэжэ хэлэхэбиб» гэһэн киноочерк. 20.30 минутаһаа «Здоровье» гэһэн киножурнал. 20.40 минутаһаа хүгжэмтэ хоорой үдэшэ. 21.15 минутаһаа ТАСС-ай лентээр абтаһан мэдээсэл. 21.20 минутаһаа «Бэдэрэлгэ» гэһэн уран һайханай фильм.

„ПРАВДА БУРЯТИИ" МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн. «Барилгын зунай график» гэһэн түрүү бэшэг. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй тогтоол.

Хоёрдохи хуудаһанда: партийна хронико. Нютаг нютагай һонин.

Гурбадахи хуудаһанда: редакцида ерэһэн бэшэгүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: хилын саанаһаа ерэһэн мэдээсэл. уласхоорондын шэнжэлэл. Соносхолнууд.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМА...

Үнинэй уран зохё...
драматург, журналист
ШАДАЕВ
Аполлон Иннокентьеви...
удаан үбшэлжэ наһа...
һантайнь дашарамд...
тэрэнэй гэр бүлын...
«Буряад үнэн» газеты...
дэлмэрилэгшэд гүнзэг...
налалаа мэдүүлнэ.

Үнинэй уран зох...
драматург
ШАДАЕВ
Аполлон Иннокентье...
удаан үбшэлжэ наһа...
пантайнь дашарамд...
тэрэнэй гэр бүлынхид...
ряадай АССР-эй Ура...
хёолшодой холбооной...
лени, «Байгал» журна...
дакциин хүдэлмэри...
гүнзэгы шаналалаа м...
нэ.

Манай адрес, телеф...

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ле...
Телефоны: редактора —
приёмная — 54-93. зам. ...
ра — 68-08. зам. редактора ...
ответ. секретаря — 50-52, ...
вет. секретаря — 66-76. ...
партийной жизни — 60-91. ...
го хозяйства — 64-36, 63-8...
ганды и агитации — 56-2...
мышленности и строите...
61-35. советского строите...
быта — 69-58. культуры и ...
60-21. писем и рабсель...
67 81. информации — 34-0...
ственная приёмная — 56 62. ...
ное бюро — 57-63. фото...
Гор. Улан-Удэ. тип...
Управления по печати при ...
Министров БурАССР.
Н-00515.

Зак. № ...